

Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark

Cultuurwaardenonderzoek

Deelrapport Archeologie

juli 2011

Gemeente Maastricht

Colofon

Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark
Cultuurwaardenonderzoek
Deelrapport Archeologie

Auteur: A.C. Mientjes (Gemeente Maastricht)
Datum: juli 2011
Versie: definitieve versie

Afbeelding omslag: foto van Sint Lambertuskapel uit 1847 aan Lage Kanaaldijk

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2.	Werkwijze archeologisch bureauonderzoek	6
3.	Gebiedsbeschrijving	8
3.1	Inleiding	8
3.2	Geologie, geomorfologie en bodem	15
	- De diepere ondergrond	15
	- Rivierterrassen en lössafzettingen	15
	- Holocene rivier(dal)vlakte en beekdalen	18
	- Bodems	19
	- Archeologische relevantie van geologie, geomorfologie en bodems	23
4.	Maastrichts Planologisch Erfgoed Regime	25
5.	Archeologische waarden	27
5.1	AMK-terreinen (Archeologische Monumentenkaart)	27
	- Lage Kanaaldijk - Kapelweg (AMK nummer 8512)	27
	- Oude dorpskern van Sint Pieter, Lage Kanaaldijk - Papenweg	29
	- Oude dorpskern Biesland (AMK nummer 16256)	29
	- Oude dorpskern Wolder (AMK nummer 16424)	30
5.2	Historische relictten	32
	- Bastion Waldeck en lunet Drenthe (Rijksmonumentnummer 28020)	32
	- Kerk van Wolder (Rijksmonumentnummer 27980)	34
	- Overige historische relictten	34
5.3	Archeologisch kader en vindplaatsen	35
	- Neolithicum	35
	- Romeinse tijd	35
	- Middeleeuwen	36
	- Nieuwe en Nieuwste tijd	37
6.	Literatuur	40
7.	Lijst van afbeeldingen en foto's	44

Bijlage 1**Catalogus van archeologische vindplaatsen**

45

Bijlage 2**Archeologische waardenkaart**

1 Inleiding

Dit deelrapport Archeologie is opgesteld ten behoeve van de implementatie van het Maastrichts Planologisch Erfgoedregime (afgekort MPE) in het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark. Het rapport heeft betrekking op het bodemarchief, en fungeert als motivering van de planologische bescherming van de archeologische zones zoals vermeld in het onderhavige bestemmingsplan. Het deelrapport Archeologie dient te worden geraadpleegd door een deskundige op het gebied van archeologie van de gemeente Maastricht bij beslissingen op stedenbouwkundig niveau, bij de behandeling van de omgevingsvergunning voor de activiteiten bouwen, aanleggen, en slopen, of het opheffen voor planologisch strijdig gebruik.

2 Werkwijze archeologisch bureauonderzoek

Dit deelrapport Archeologie behorende bij het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark is tot stand gekomen met behulp van de nauwkeurige bestudering van bekende archeologische waarden binnen het plangebied, literatuurstudie, en de raadpleging van andere relevante informatiebronnen. Archeologische vindplaatsen zijn onderzocht aan de hand van twee databases:

1. Het Wetenschappelijk Onderzoekskader (WOK) voor het gemeentelijk gebied van Maastricht, opgesteld in het kader van het A2-project in 2008.¹ De in deze database opgenomen bekende archeologische waarden worden gevisualiseerd in en beheerd binnen het gemeentelijke Geografische Informatie Systeem, Flexiweb (applicatie van Bentley Benelux BV).
2. Het landelijke Archeologisch Informatie Systeem (Archis II) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), waarin archeologische waarnemingen en monumenten (AMK-terreinen) zijn opgenomen.

Beide databases verschaffen een compleet beeld van alle tot nu bekende archeologische waarden in het gebied van het onderhavige bestemmingsplan. Tijdens de inventarisatie is de gemeentelijke database (Flexiweb) geactualiseerd en vergeleken met de landelijke database van Archis II. Waar nodig zijn correcties doorgevoerd, met name in het geval van foutieve coördinaten. Daarnaast zijn gegevens van alle geregistreerde archeologische onderzoeken (begeleidingen, proefsleuven en definitieve opgravingen) verzameld. Tot slot is in aanvulling op beide databases ook de Cultuurhistorische waardenkaart van de Provincie Limburg geraadpleegd.

Voor de reconstructie van de landschappelijke setting is gebruik gemaakt van de geomorfologische kaart (Berg 1989; Berg en Cate 1987) en bodemkaart (Steur en Heijink 1991; Vleeshouwer en Damoiseaux 1990) en de daarbij behorende toelichtingen. Tevens is achtergrondliteratuur geraadpleegd inzake de geologische en morfologische ontwikkeling van de Maasvallei, en de sedimentologische en bodemkundige geschiedenis van rivier- en lössafzettingen in het gebied.

---

¹ Quadflieg en Visser 2008.

Tenslotte is informatie verzameld over verstoringen van de bodem, die de gaafheid en conservering van archeologische resten in de ondergrond ernstig hebben aangetast. Hierbij zijn bodemsaneringsgegevens bij de gemeente geraadpleegd en zijn ontgrondingsgegevens bij de Provincie Limburg opgevraagd.

3 Gebiedsbeschrijving

3.1 Inleiding

Vanwege hun relevantie voor het archeologisch bodemarchief worden in het hiernavolgende een aantal kenmerken van het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark beschreven, zoals de geologische, geomorfologische en bodemkundige gegevens.

Het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark heeft een langgerekte vorm en loopt vanaf de wijk Wolder aan de zuidwestkant over Biesland, een deel van het Villapark om uiteindelijk te eindigen aan de westoever van de Maas in de buurt van de Lage Kanaaldijk. De noordwest- en noordgrens van het plangebied worden gevormd door de Tongerseweg (N278), die tijdens de Napoleontische tijd tussen 1804 en 1811 is aangelegd. Een smal deel van de Mergelweg hoort bij het bestemmingsplan, maar verder vormt het onbebouwde buitengebied van de Cannerberg, het Jekerdal en de Sint Pietersberg de zuidgrens van het plangebied. Het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark omvat daarom de bebouwde kom van de gemeente Maastricht ten zuiden van de Maastrichtse binnenstad en ten westen van de Maas.

Een opvallend landschappelijk kenmerk is het glooiend reliëf van het plangebied, dat bepaald wordt door de aanwezigheid van de Cannerberg, de Louwberg, verscheidene oude Maasterrassen, het dal van de Jeker en de Maas. Tot in de Nieuwe tijd is het Jekerdal en het noordelijk deel van het plangebied een nat gebied geweest. Hiervan werd effectief gebruik gemaakt voor de verdediging van de zuidelijke flank van de Maastrichtse binnenstad vanaf de aanleg van de tweede stadsomwalling aan het eind van de 14e eeuw tot en met het begin van de 19e eeuw. Ten eerste werd de gracht langs dit deel van de stadsomwalling door de Jeker gevoed en ten tweede werd in 1674 een aantal grote waterbassins in het zuidelijk deel van de vestingwerken aangelegd, die gebruikt konden worden voor de inundatie van het gebied ten zuiden van de stadsomwalling in het geval van belegeringen. Deze bassins bleven bekend als de Kommen en lagen onder meer op de plek van de Tapijnkazerne en het Stadspark. Een deel van de zuidelijke vestingwerken uit de periode van de 17e tot en met de 19e eeuw ligt daarom binnen het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne,

Biesland, Jekerdal en Villapark, waarvan het Bastion Waldeck (gebouw tussen 1688 en 1690) en lunet Drenthe de tegenwoordig nog zichtbare restanten zijn.

Figuur 1: foto van Bastion Waldeck uit circa 1910.

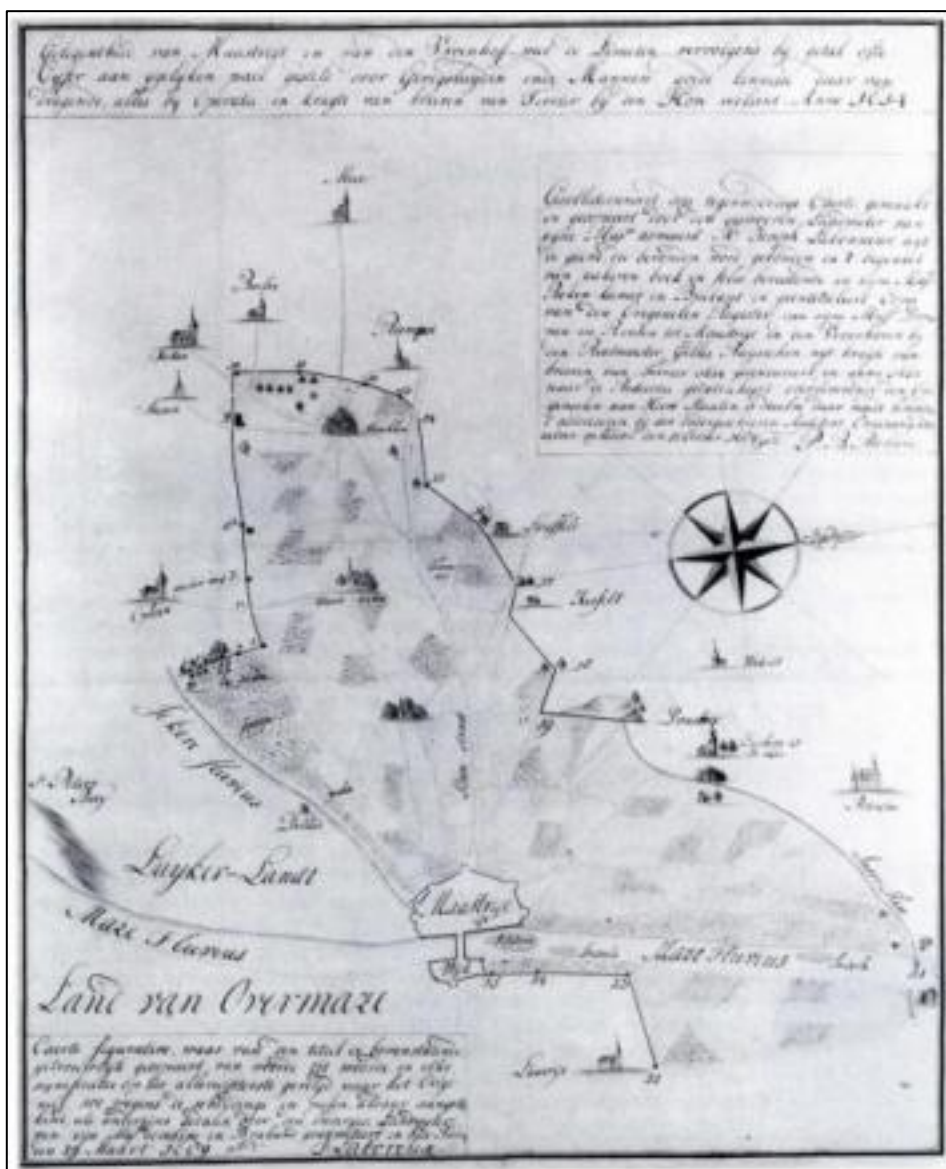

Figuur 1: uitsnede uit Tranchotkaart (1803-1820) met historische dorpskernen van Wolder [1] en Biesland [2].

Het plangebied heeft tot aan het begin de 20e eeuw hoofdzakelijk een landelijk karakter gehad. De Tranchotkaart, die door de Franse cartograaf Jean Joseph Tranchot tussen 1802 en 1807 en daarna door de Generalfeldmarschall Karl von Muffling van het gebied tussen Rijn en Maas is opgesteld, geeft aan dat de twee voornaamste bewoningskernen Wolder en Biesland waren. Over de huidige Maastrichtse wijk Wolder, die in de 19e eeuw nog *Wilre* heette, zijn de meeste historische gegevens beschikbaar. In het recente verleden is meermalen beweerd dat de naam *Wilre* ontleend zou zijn aan het Romeinse ‘villare’ dat *villa* of landgoed betekent. In de omgeving zijn inderdaad archeologische aanwijzingen gevonden voor twee Romeinse villa’s: (1) Romeins aardewerk, waaronder *terra sigillata*, *dolia* (voorraadpotten) en wrijfschalen aan de Susserweg op de Louwberg [Archis II waarnemingnummers 37831 en 37857], en (2) funderingsresten, paalgaten en Romeinse dakpannen en aardewerkfragmenten aan de Chambertinlaan in de wijk Campagne [Archis II waarnemingsnummer 1380; taakgroep Cultureel Erfgoed: WOK-code 6095]. Toch bestaat er tegenwoordig enige discussie over de etymologische oorsprong van de naam Wolder, en sommigen menen dat *Wilre* dan ook refereert naar het domeinstelsel uit de vroege middeleeuwen, dat onder meer schriftelijk vastgelegd is in de koninklijke verordeningen van Karel de Grote en zijn opvolgers tussen de 8e en 10e eeuw (*Capitulare de villis vel curtis imperii*). In deze context zou *villa* synoniem zijn aan *curtis* of *vroonhof/vroenhof*, het centrale hof van waaruit het landgoed van een leenman binnen het feodale stelsel van landbezit werd georganiseerd. Binnen het domein van de leenman lagen de hoeven van de horige boeren, die met hun familie stukken landbouwgrond van circa 10 à 15 hectaren groot bewerkten. Deze landbouwgrond werd *mansus* genoemd, waarmee oorspronkelijk naar de omvang van de landbouwgrond werd verwezen. In ieder geval lijkt de vroegmiddeleeuwse oorsprong van de naam Wolder de beste verklaring, als men in gedachte houdt dat tot 1920 Wolder deel uitmaakte van de gemeente (Oud-)Vroenhoven. De naam Vroenhoven is gerelateerd aan het woord Vroonhof, waarvan bekend is dat het woord *vroon/vroen* zijn oorsprong heeft in het Oergermaanse **fraujaz* dat onder meer ‘heer’ betekent, en daarmee verwijst naar de leenheer (koning of keizer) of leenman.

In de 12e eeuw was de koning van Duitsland de heer van de Vroenhof, het landelijk gebied ten westen van de Maastrichtse binnenstad, en er werd in zijn naam recht gesproken binnen de Vroenhof. Vervolgens rond 1200 werden de stad Maastricht en de Vroenhof in leen gegeven aan Hendrik I, hertog van Brabant, waardoor de Vroenhof een grafelijk gebied werd. De hertogen van Brabant, die zich nu ook graaf van Vroenhof mochten noemen, hadden ook het recht van muntslag in Maastricht en van rechtspraak binnen het gehele gebied van de Vroenhof. Dit laatste hield in dat de hertogen de rechtsmacht hadden over

zowel kleine vergrijpen als zware misdrijven, waarop een lijfstraf of zelfs de doodstraf kon staan. Met de berechting van misdadigers waren in de praktijk een schout en zeven schepenen belast, die door de hertogen voor het leven benoemd werden. Executies werden aanvankelijk voltrokken aan de grens van het Vroenhof, waarschijnlijk op de Dousberg in de buurt van de huidige hoeve Hazendans.

Figuur 4: kaart met de limieten van de Vroenhof, gekopieerd door de landmeter J. Laboreux in 1689 (bron: Langeweg 1996; pagina 10).

In de middeleeuwen moet de Vroenhof vier bewoningskernen gehad hebben, waarbij een gebied hoorde dat zich uitstreckte van Smeermaas in het noorden tot en met Kanne in het

zuidwesten. Deze bewoningskernen waren Heukelom en Montenaken (het tegenwoordige Vroenhoven in Belgisch Limburg), Wolder (voorheen *Wilre*) en Lenculen. Het centrale hof van de Vroenhof, waar zich ook het administratieve centrum van de rechtsprekende schout en schepenen bevond, moet ergens in het gebied Lenculen gelokaliseerd worden. Hoogstwaarschijnlijk lagen de gebouwen van dit centrale hof op de plek van het voormalige Jezuïetenklooster aan de Tongersestraat dat tegenwoordig één van de gebouwen van de Universiteit van Maastricht is. Dit betekent dat tussen de 13e en 15e eeuw een deel van het landelijke Vroenhof binnen de tweede stadsomwalling kwam te liggen. Voor deze locatie zijn goede historische aanwijzingen omdat bekend is dat het Vroenhof met rechtbank, muntslag en huizen voor personeel tijdens het Spaanse beleg o.l.v. Alexander Farnese, hertog van Parma, in 1579 ernstig beschadigd werd. Hierna verhuisde de rechtbank en de muntslag naar het zogeheten Statenhuis op de hoek van het Vrijthof en de Statenstraat, waar nu het tussen 1915-1919 gebouwde PTT-hoofdkantoor ligt. In 1662 is de rechtbank naar het Stadhuis op de Markt verplaatst, waar toen ook in het openbaar de executies werden uitgevoerd.

Figuur 4: foto van Statenhuis op de hoek van het Vrijthof en de Statenstraat. Tegenwoordig ligt hier het gebouw van het voormalige tussen 1915-1919 gebouwde PTT-hoofdkantoor.

Het graafschap van de Vroenhof bleef bestaan tot aan de Franse tijd in 1794, toen de tweeherigheid van Maastricht (bestuur door Hertog van Brabant en Prinsbisdom van Luik) werd opgeheven en het Departement van de Nedermaas werd ingesteld. Na het vertrek van de Fransen in 1814 werd Wolder deel van de nieuwe gemeente Vroenhoven in de periode waarin Nederland en België nog één natie vormden en de provincie Limburg ongedeeld was. In 1839 na de Belgische opstand kwam hierin verandering, aangezien de kernen Heukelom en Montenaken op het Belgisch-Limburgs grondgebied kwamen te liggen en sindsdien als de gemeente Vroenhoven door het leven gingen. Wolder, met het dorp Caberg, het gehucht Biesland en delen van de dorpen Smeermaas en Kanne, kwamen bij de Nederlandse provincie Limburg. De naam van de in Nederland gelegen gemeente werd toen veranderd in Oud-Vroenhoven. De burgermeester en wethouders en de gemeenteraad zetelden aan de Tongersestraat in Wolder. Dit past in het beeld dat Wolder, waartoe ook Caberg, Biesland en belangrijke hoeves zoals de Hazendans, het Panhuis, de Apostelhoeve en Nekum behoorden, altijd al het voornaamste dorp in het graafschap van de Vroenhof was geweest. Uiteindelijk werd de gemeente Oud-Vroenhoven opgeheven en in 1920 werd Wolder een wijk van Maastricht. Door de sterke bevolkingstoename breidde de stad Maastricht zich in de 20e eeuw immers gestaag uit met de bouw van nieuwbouwwijken buiten de singels zoals Blauwdorp, gebouwd door de bouwvereniging Sint Servatius en de socialistische bouwvereniging Beter Wonen tussen 1910 en 1930 en gelegen binnen de huidige wijken van Mariaberg en Campagne. Laatstgenoemde nieuwbouwwijk is aangelegd in 1971 en wordt in de volksmond ook wel de Goudkust van Maastricht genoemd.

Figuur 5: gravure met kerk en dorp van Wolder ten tijde van de belegering van Maastricht door het Franse leger o.l.v. Koning Lodewijk XIV in 1673 (bron: Langeweg 1996; pagina 16).

Tenslotte heeft Wolder ook een bewogen geschiedenis met betrekking tot de vele belegeringen van de stad Maastricht gedurende de middeleeuwen en Nieuwe tijd. Het dorp heeft waarschijnlijk vaak in de vuurlinie gelegen en veel schade ondervonden zoals bijvoorbeeld in 1406 toen de Luikenaren, die in opstand waren gekomen tegen de Luikse bisschop Jan van Beieren, alle eigendommen van Maastricht tussen de stad en Luik verwoestten, aangezien Maastricht enkele malen veilig onderdak had geboden aan deze Luikse bisschop. Bij het beleg van de Fransen in 1673 is bekend dat koning Lodewijk XIV, de Zonnekoning, zijn hoofdkwartier in Wolder vestigde, hoewel de exacte locatie tot op heden niet bekend is. Ook tijdens de Spaanse Successieoorlog (1701-1714) waren in de omgeving van Maastricht veel Nederlandse, Engels en Duitse militairen gelegerd om een aanval van het Franse leger op de stad te voorkomen. De militairen hadden toen in Wolder een schuur als theater ingericht, waar Engelse gezelschappen opera- en theatervoorstellingen brachten. Tot slot heeft Wolder ook veel te lijden gehad tijdens de Slag bij Lafelt in 1747 toen het Franse leger van Lodewijk XV de geallieerde legers van Oostenrijk, Groot-Brittannië en de Nederlandse Republiek (Staatse leger) versloeg. Voor deze militaire geschiedenis en de vele belegeringen van Maastricht zijn in Wolder en omgeving ook archeologische aanwijzingen gevonden, waarover meer details zullen worden gegeven in paragrafen 5.1 en 5.2 hieronder.

3.2 Geologie, geomorfologie en bodem

Het fysieke landschap geeft bruikbare indicaties over de bewoningsgeschiedenis, het archeologische potentieel alsmede de mate van gaafheid en conservering van archeologische vindplaatsen. Daarom is in dit deelrapport Archeologie een uitgebreide karakterisering van de geologie, geomorfologie en verschillende soorten bodems binnen het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark opgenomen. In de volgende paragrafen wordt verduidelijkt hoe de ondergrond en het fysieke landschap zich in de afgelopen 2 miljoen jaar ontwikkeld hebben binnen het plangebied.

De diepere ondergrond

Het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark ligt in het dal van de West-Maas. De West-Maas is circa 2 miljoen jaar geleden ontstaan en vormt tot op de dag van vandaag het Maasdal. De diepere ondergrond bestaat uit de Formatie van Maastricht, die samengesteld is uit fijnkorrelige, zachte kalksteen met in de bovenste delen harde kalksteenbanken, die als mariene afzettingen tijdens het Boven-Krijt zijn gevormd (circa 99 tot 65 miljoen jaar geleden). In het daarop volgende geologische tijdvak, het Tertiair (circa 65 tot 2,5 miljoen jaar geleden), was het klimaat warm en vochtig, waardoor op grote schaal chemische verwerking van de kalksteen optrad. Mede door dit geologisch proces en de laterale erosie van de Maas heeft zich toen een uitgestrekte schiervlakte ontwikkeld. Vervolgens gedurende het Kwartair (circa 2,5 miljoen jaar geleden tot heden) hebben de Maas, de Jeker en andere rivieren in Zuid-Limburg zich ingesneden in deze schiervlakte. In dit laatste geologische tijdvak hebben zich ook fluviatiele (zand en grind) alsmede eolische afzettingen (löss) gevormd. De directe ondergrond van het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark bestaat dus uit deze rijke schakering van Maasterrassen, eolische afzettingen en holocene riviersedimenten in het dal van de Jeker en direct langs de Maas.

Rivierterrassen en lössafzettingen

Het Maasdal bij Maastricht wordt gekenmerkt door een aaneenschakeling van rivierterrassen. Deze rivierterrassen zijn gevormd door sedimentatie en insnijding van de Maas tijdens de koude (glaciale) en warme (interglaciale) perioden van het Pleistoceen (circa 2,5 miljoen tot 11.500 jaar geleden) en Holoceen (11.500 jaar geleden tot heden).

Tijdens de glaciële perioden (IJstijden) werden grove sedimenten (grind en zand) afgezet, terwijl in de interglacialen diepe erosie plaatsvond en de Maas zich in zijn oude bedding insneed. Als gevolg van de combinatie van tektonische opheffing van de Ardennen (en Zuid-Limburg), de afzetting van riviersedimenten en de periodieke insnijdingen van de Maas is een groot aantal rivierterrassen ontstaan. De hoogstgelegen terrassen zijn het oudst, terwijl de laagste terrassen vlak bij de Maas het jongst zijn en uit het einde van het Pleistoceen en Vroege Holoceen dateren.

Figuur 6: uitsnede van Geomorfologische kaart van Nederland met Maasterrassen (Bron: Berg 1989). R2 = Terras van Rothem 2; C3 = Terras van Caberg 3; H = riviervlakte uit Holoceen (laatste 10.000 jaar).

Binnen het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark kunnen drie Maasterrassen onderscheiden worden. Deze zijn het Terras van Rothem 2, het Terras van Caberg 3 en het Terras van Geistingen. De ondergrond van het

plangebied bestaat grotendeels uit het Terras van Rothem 2, die loopt vanaf Wolder, Biesland tot en met de gebieden direct ten noorden van de Cannerberg en de Sint Pietersberg. Het Terras van Rothem 2 bestaat uit grof zand en grind die aan het eind van het Cromerien (circa 850.000 - 475.000 jaar geleden) zijn afgezet. De noordkant van het plangebied wordt gevormd door het Terras van Caberg 3 dat doorloopt tot in de Maastrichtse binnenstad en begrensd wordt door het Vrijthof, de Grote Gracht, de Capucijnenstraat en de Statensingel. Dit laatste Maasterras is gevormd tijdens het Saalien (glaciaal dat gedateerd kan worden tussen circa 370.000 en 130.000 jaar geleden) en bestaat ook uit grof zand en grind. De Maas heeft zich later ingesneden in deze riviersedimenten, waardoor terrasvormen zijn ontstaan. Vervolgens zijn op de terrassen van Rothem 2 en Caberg 3 tijdens het Saalien (circa 370.000 – 130.000 jaar geleden) en het Weichselien (circa 116.000 tot 11.500 jaar geleden) verschillende pakketten löss afgezet. Löss is een zeer fijnkorrelig sediment dat tijdens de koudste en droogste perioden van het Pleistoceen, klimatologisch gekenmerkt door een poolwoestijn en de bijna volledige afwezigheid van vegetatie, door de wind is afgezet. Dit type sediment heeft het merendeel van de plateaus en Maasterrassen in Zuid-Limburg bedekt. Het onderste lösspakket wordt gedateerd in het Saalien, waarin zich in het daarop volgende warme interglaciaal, het Eemien (circa 130.000 – 120.000 jaar geleden), een bruine bodem gevormd heeft, de zogenaamde Rocourtbodem. Tijdens het Weichselien hebben zich in twee perioden nieuwe lösspakketten afgezet. Deze twee pakketten löss worden gescheiden door de zogenaamde Nagelbeek horizont, die zich vermoedelijk circa 21.000 jaar geleden ontwikkeld heeft. Dit is een bodemhorizont die gekenmerkt wordt door *cryoturbatie* (een proces van vorstwerking in de bodem) en veel roestvlekken. De Nagelbeek horizont weerspiegelt een zeer koude periode, waarin *permafrost* voorkwam (permanente bevrizing van de bovengrond, waardoor de bodem ondoorlatend werd), en vegetatie niet voorkwam. Tot slot kunnen in het bovenste lösspakket twee *tephra* (vulkanische as) lagen worden aangetroffen, die afkomstig zijn van vulkaanuitbarstingen in het Eifelgebied. Het betreft respectievelijk een tephra laag als gevolg van de Eltville uitbarsting (tussen 22.000 – 21.000 jaar geleden) en de Laacher See uitbarsting (circa 11.000 jaar geleden). Deze aslagen vertegenwoordigen een tijdsgrens in het bovenste lösspakket. De aanwezigheid van de tephra laag van de Laacher See uitbarsting kan een indicatie geven voor de diepteligging van het oppervlak uit het Laat-Paleolithicum, en is een belangrijke geologische leidraad in het onderzoek naar Paleolithische vindplaatsen binnen het gemeentelijk gebied van Maastricht.

Aan het begin van het Holoceen was er een lösspakket van enkele meters tot lokaal zelfs 10 meter dik afgezet op de terrassen van Rothem 2 en Caberg 3 en de meeste andere

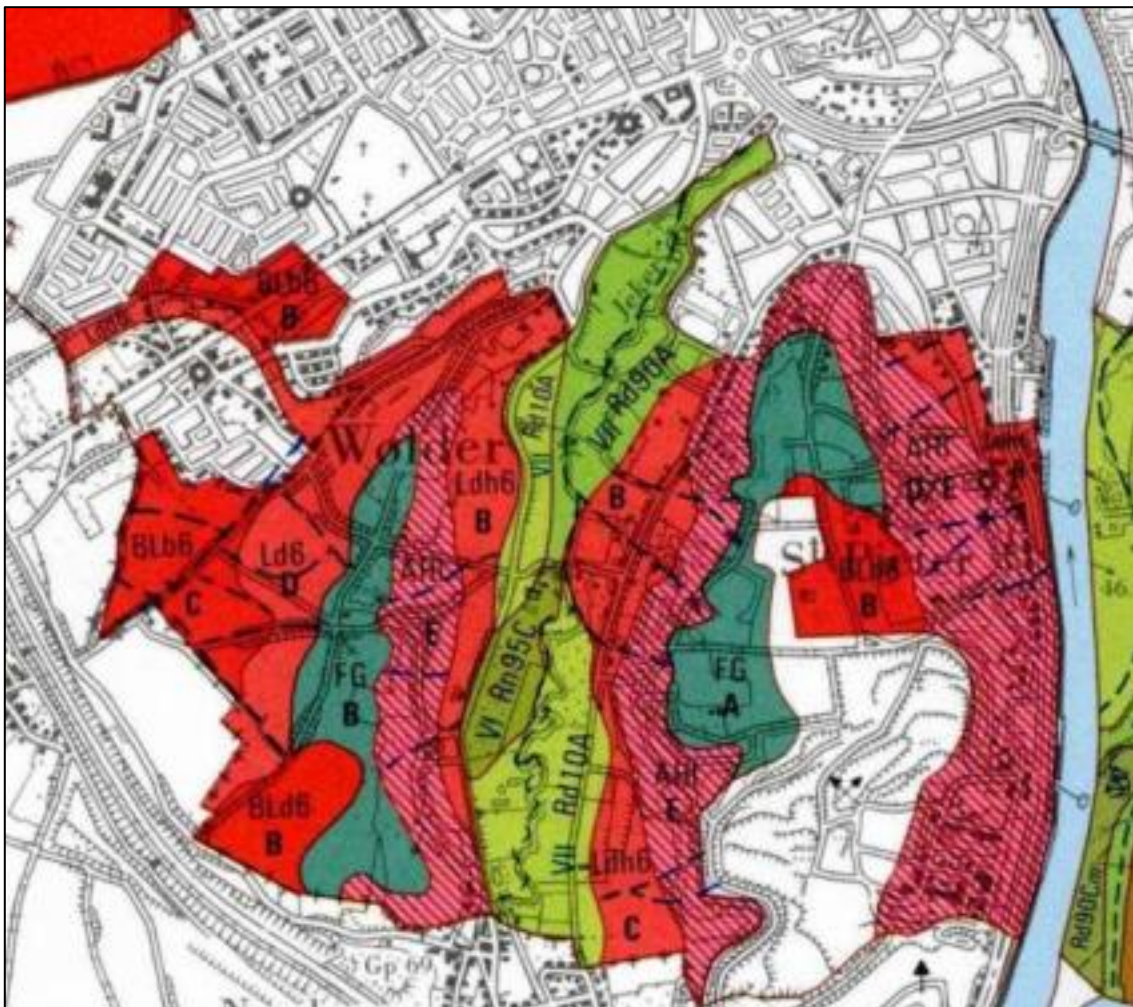
Maasterrassen. Op dit lösspakket vormde zich een dichtbegroeid vegetatiedek door het warmer en natter wordende klimaat, waardoor het sediment vast werd gehouden en bodemvormende processen op gang konden komen. Desalniettemin moet er op gewezen worden dat de zeer fijnkorrelige löss makkelijk geërodeerd kan worden door regenwater, zeker als er weinig tot geen vegetatie aanwezig is. De geërodeerde löss wordt dan afgezet als colluvium aan de voet van hellingen van heuvels en terrassen, of wordt afgevoerd als sediment door rivieren zoals de Maas. In de regel varieert de dikte van het pakket colluvium tussen 80 centimeter en 2 meter. Het colluvium is te herkennen als een zandiger en bruiner pakket sediment, waarin fijne grindjes worden aangetroffen en waarin geen duidelijke bodem is gevormd. Binnen het gebied van het onderhavige bestemmingsplan komt colluvium voor langs de hellingen van de Sint Pietersberg en de Cannerberg, als opvulling van de (erosie)dalen zoals het Jekerdal en langs de rand van het Terras van Rothem 2. Geomorfologisch en bodemkundig onderzoek heeft uitgewezen dat gebieden met een groter hellingspercentage dan 2% zeer gevoelig zijn voor erosie. In de regel wordt verondersteld dat erosie pas grootschalige vormen aannam na de ontginning van de vruchtbare met löss bedekte plateaus en rivierterrassen, vaak gedateerd in de Romeinse tijd en middeleeuwen. Maar het kan niet uitgesloten worden dat colluvium zich ook in eerdere perioden en mogelijk het Vroege Holoceen heeft gevormd, hoewel hoogstwaarschijnlijk in mindere mate dan de afgelopen 2.000 jaar. In ieder geval kan colluvium oudere paleo-landschappen hebben afgedekt, die rijk zijn aan goed bewaarde archeologische resten. Verder kunnen verspoelde archeologische resten ook informatie verschaffen over de ouderdom van colluviale lagen.

Tot slot zijn de terrassen van Rothem 2 en Caberg 3 voornamelijk geërodeerd door de Maas tijdens het laatste koude stadiaal van het Weichselien, het Jonge Dryas (circa 12.500 – 11.500 jaar geleden). Uit deze laatste periode dateert het Terras van Geistingen dat uit grind en zandpakketten bestaat op verschillende niveaus, en die de ondergrond vormt van een klein gebied aan de noordoost kant van het plangebied. Kenmerkend voor het Terras van Geistingen is het ontbreken van een lösspakket.

Holocene riviervlakte and beekdalen

In het Holoceen werd de Maas weer een meanderende rivier en begon zich in te snijden. In deze periode vervoerde de Maas vooral fijnkorrelig sediment dat bij hoogwaterstanden en overstromingen op het Terras van Geistingen werd afgezet in de vorm van verschillende leempakketten en verder als een zeer smalle riviervlakte direct langs de huidige rivier. Deze afzettingen omvatten verspoelde löss naast klei en fijnkorrelig zand. Daarnaast bestaat een

groot deel van het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark uit de dalvormige laagte van de Jeker, die waarschijnlijk tijdens het Holoceen tot aan de middeleeuwen de terrassen van Rothem 2, Caberg 3 en Geistingen deels heeft geërodeerd tot aan de monding in de Maas. Het sediment van de Jeker bestaat uit zeer fijn tot zeer grof zand (soms siltig of grindhoudend), leem (veelal zandig), klei (humeus), veen en detritusgyttja.²

Figuur 7: uitsnede van de bodemkaart van Nederland (bron: Damoiseaux et al.).

Bodems

Een groot aantal bodems kan worden onderscheiden binnen het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark. Deze variatie hangt

² Op de Geomorfologische kaart is het gebied, waarin de Jeker in de Maas mondt, geclassificeerd als het Terras van Geistingen. Het is echter waarschijnlijk dat ook dit gebied deel uit maakt van de dalvormige laagte van de Jeker, en aan het oppervlak bestaat uit sedimenten van deze rivier, die tijdens het Holoceen zijn afgezet.

vooral samen met de geomorfologische diversiteit van het landschap en de invloed van de Maas en Jeker tijdens het Pleistoceen en Holocene. De bodems met hun gangbare codes staan in onderstaande tabel vermeld, waarbij een algemene tweedeling gemaakt kan worden tussen: (1) brikgronden in de löss (terrassen van Rothem 2 en Caberg 3), en (2) vaaggronden in geërodeerde löss en colluvium (secondaire löss), en holocene rivierkleigronden (Jekerdal, Maasdal en Terras van Geistingen).

- Radebrikgronden; siltige leem (eenheid: BLd6)
- Bergbrikgronden; siltige leem (eenheid: BLb6)
- Ooivaaggronden met roest beginnend dieper dan 80 centimeter; siltige leem in situ (eenheid: Ld6)
- Ooivaaggronden; met roest beginnend dieper dan 80 centimeter; colluviaal in hellingvoet of uitspoelingswaaier (eenheid: Ldh6)
- Kalkhoudende ooivaaggronden, zware zavel en lichte klei (eenheid: Rd90A)

Brikgronden komen voor in de löss, die over het gehele Terras van Rothem 2 en het Terras van Caberg 3 is afgezet tijdens het Saalien en Weichselien. Op de vlakke delen van de lösspakketten, waar geen of weinig erosie heeft plaatsgevonden, hebben zich in de regel radebrikgronden gevormd (eenheid: BLd6). Tijdens de bodemvorming kon het sediment rijpen, het bodemprofiel verbruinen, het lösspakket diep ontkalken (2 à 3 meter diep), en kon uiteindelijk ook klei uitspoelen uit de bovenste lagen (E-horizont) en weer inspoelen in een diepere laag, waardoor een briklaag ontstond (klei-inspoelingslaag; de zogenaamde Bt-horizont).

Bergbrikgronden vertonen sterke overeenkomsten met radebrikgronden en hebben in principe dezelfde bodemvormende processen ondergaan. De klei-uitspoelingshorizont (E-horizont) is echter dun of ontbreekt geheel als gevolg van hellingerosie. Verder bevinden bergbrikgronden (eenheid: BLb6) zich in de regel aan de randen van plateaus en rivierterrassen en op de hellingen in de richting van aangrenzende dalvlakten en erosiedalen. Binnen het gebied van het onderhavige bestemmingsplan kunnen bergbrikgronden gevonden worden langs de randen van erosiedalen, de afbraakwand van het Terras van Rothem 2, en aan de voet van de Cannerberg en de Sint Pietersberg. In de twee onderstaande tabellen zijn de karakteristieke bodemprofielen van radebrikgronden en bergbrikgronden weergegeven.

Diepte in cm (onder maaiveld)	Omschrijving	Kleur	Horizont	Code
0-25	siltige leem	donker grijsbruin	bouwvoor	Ap
25-50	siltige leem	bruin	uitspoelingslaag	E
50-90	siltige leem	donkerbruin tot donker geelbruin	inspoelingslaag (briklaag)	Bt
90-110	siltige leem met minder klei	donkerbruin tot donker geelbruin	overgangslaag	BC
110 >	siltige leem	geelbruin tot licht geelbruin	moedermateriaal (löss)	C

Tabel 1: typisch bodemprofiel van radebrikgrond, eenheid BLd6.

Diepte in cm (onder maaiveld)	Omschrijving	Kleur	Horizont	Code
0-28	zeer humusarme siltige leem	donkerbruin	bouwvoor	Ap
28-60	siltige leem met roestvlekjes en mangaanspikkels	donkerbruin	inspoelingslaag (briklaag)	B2tg
60-100	siltige leem met roest en maangaanstippen	bruin	inspoelingslaag (briklaag)	B3tg
100-220	siltige leem; massieve structuur	geelbruin	moedermateriaal (löss)	C1
220-280	zandige leem met grind (löss en grind)	bruin okerkleurig	moedermateriaal (löss en fluviaal)	D11
280-300	Maasterrasgrind		moedermateriaal (fluviaal)	D12

Tabel 2: typisch bodemprofiel van bergbrikgrond, eenheid BLb6.

Het tweede type bodems dat voorkomt in het plangebied zijn vaaggronden. Op de hellingen van de Sint Pietersberg en Cannerberg, aan de voet van de afbraakwand van het Terras van Rothem 2, en binnen erosiedalen komen hoofdzakelijk ooivaaggronden voor. Twee categorieën van ooivaaggronden kunnen onderscheiden worden. Ooivaaggronden in löss *in situ* (eenheid: Ld6) bevinden zich veelal op hellingen met een hellingsgraad tussen 5 en 16%, waardoor de gehele Bt-horizont en plaatselijk ook een deel van de BC- en C-horizont van de oorspronkelijk aanwezige brikgrond door erosie is verdwenen. Het tweede type ooivaaggronden heeft zich in het colluvium, de verspoelde löss, gevormd (eenheid: Ldh6). Ooivaaggronden kunnen daarom als jonge bodems worden beschouwd, waarin tekenen van

langdurige bodemprocessen (uit- en inspoeling) ontbreken. In de regel hebben ooivaaggronden een dunne donker grijsbruine, matig humeuze bovengrond (A-horizont) die direct op het geelbruine moedermateriaal ligt (C-horizont). In de twee onderstaande tabellen zijn de bodemprofielen van beide categorieën ooivaaggronden in geërodeerde en secundaire löss weergegeven.

Diepte in cm (onder maaiveld)	Omschrijving	Kleur	Horizont	Code
0-30	matig humusarme siltige leem	donkerbruin	bouwvoor	Ap
30-75	siltige leem	geelbruin	löss in situ	C11
75-110	siltige leem met sponsstructuur	geelbruin	löss in situ	C12
110-160	siltige leem met sponsstructuur	geelbruin	löss in situ	C13
160-220	siltige leem met sponsstructuur en veel roestvlekken	bruin okerkleurig	löss in situ	C14g
220-250	siltige leem met sponsstructuur	geelbruin	löss in situ	C15

Tabel 3: typisch bodemprofiel van ooivaaggrond, eenheid Ld6.

Diepte in cm (onder maaiveld)	Omschrijving	Kleur	Horizont	Code
0-30	matig humusarme siltige leem	donker grijsbruin	bouwvoor	Ap
30-60	siltige leem met houtskoolresten	donkerbruin	colluvium	C11
60-115	siltige leem met grote wormgangen	donker geelbruin	colluvium	C12
115-160	siltige leem	donker geelbruin	colluvium	C13
160-250	siltige leem	geelbruin	colluvium	C14

Tabel 4: typisch bodemprofiel van ooivaaggrond, eenheid Ldh6.

Een tweede en laatste groep vaaggronden heeft zich ontwikkeld in de holocene rivierafzettingen van de Maas en Jeker. Ook deze vaaggronden zijn relatief jonge bodems. Dit beeld wordt vaak versterkt door de regelmatige aanwezigheid van kolenslik en industrievuil in de bovenste 50 centimeter van de bodem. Binnen het gebied van het onderhavige bestemmingsplan komen hoofdzakelijk kalkhoudende ooivaaggronden, zware zavel en lichte klei voor (eenheid: Rd90A). Een gedetailleerde profielbeschrijving van dit type ooivaaggrond is weergegeven in onderstaande tabel.

Diepte in cm (onder maaiveld)	Omschrijving	Kleur	Horizont	Code
0-30	matig humeuze kalkrijke zware zavel	zeer donker grijsbruin	bouwvoor	Ap
30-60	matig humeuze kalkrijke zware zavel; enige kolenslikbijmenging	geelbruin	moedermateriaal	C21
60-100	kalkrijke zware zavel	geelbruin	moedermateriaal	C22
100-150	kalkrijke lichte zavel met dunne zandige bandjes	grijsgeel	moedermateriaal	C23g

Tabel 5: typisch bodemprofiel van ooivaaggrond, eenheid Rd90A.

Archeologische relevantie van geologie, geomorfologie en bodems

De geomorfologische en bodemkundige kenmerken van het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark geven een indicatie van waar archeologische vindplaatsen verwacht kunnen worden. Bij de brikgronden kunnen archeologische artefacten en sporen aanwezig zijn in de bouwvoor (A-horizont) tot in de uitspoelingslaag (E-horizont) en/of briklaag (Bt-horizont). Bij de vaaggronden in het Jekerdal en ook bij de Maas kunnen archeologische artefacten en sporen zich in de eerste 50 centimeter onder het maaiveld bevinden. In het geval van secundaire löss kunnen ook goed bewaarde archeologische vindplaatsen aanwezig zijn aan de basis van het colluvium van 80 centimeter tot 2 meter dik. Met deze laatste situatie moet vooral rekening gehouden worden in de gebieden aan de voet van de Sint Pietersberg en de Cannerberg, waar zich vele uitspoelingswaaiers hebben gevormd vanwege grootschalige hellingerosie, in droogdalen en langs de noordelijke afbraakwand van het Terras van Rothem 2. Tot slot is het van belang zich te realiseren dat Midden- en Laat-Paleolithische kampementen gevonden kunnen worden in begraven bodems onder de bovenste, middelste en onderste lösspakketten, die tijdens de glaciale van het Saalien en Weichselien zijn afgezet op de meeste Maasterrassen. Hieronder vallen ook het terrassen van Rothem 2 en Caberg 3 binnen het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark. Tot op heden zijn geen Midden- en Laat-Paleolithische vindplaatsen bekend in het plangebied, hoewel vuurstenen werktuigen uit deze Prehistorische perioden wel in de nabije omgeving gevonden zijn, namelijk op de Cannerberg en Sint Pietersberg. Hoe dan ook dient er in gedachte gehouden te worden dat Paleolithische vindplaatsen gewoonlijk diep in de ondergrond liggen en daarom moeilijk op te sporen zijn. Opgravingen en booronderzoek in de Belvédère groeve en Lanakerveld (Caberg) ten noorden van de stad Maastricht hebben

bijvoorbeeld aangetoond dat Paleolithische vindplaatsen tussen circa 4,5 en 10 meter onder het huidige maaiveld kunnen liggen.

4 Maastrichts Planologisch Erfgoedregime

Het gemeentelijke beleid voor het culturele erfgoed is recentelijk vastgelegd in het Maastrichts Planologisch Erfgoedregime, waarin de kaders worden geboden voor het huidige en toekomstige archeologie- en monumentenbeleid van Maastricht. Het uitgangspunt voor het archeologiebeleid is de toepassing van kwantitatieve normen voor behoud 'in situ' en 'ex situ'.

Binnen het vigerende gemeentelijk beleid ten aanzien van archeologische waarden wordt een indeling in drie zones gehanteerd en gerelateerd hieraan verschillende kwantitatieve ondergrenzen voor behoud *in situ* (conform het Verdrag van Valletta (Malta) en de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz)) en de verplichting voor verkennend, karterend, waarderend en/of preventief archeologisch onderzoek in de vorm van definitieve opgravingen. Specifiek zijn deze kwantitatieve ondergrenzen: (1) zone A – zogenaamde 'zero-tolerance-zone'; (2) zone B – geen archeologisch onderzoek bij ingrepen kleiner dan 250 m²; (3) zone C – geen onderzoek bij ingrepen kleiner dan 2.500 m². Onderzoek naar de Maastrichtse situatie wijst uit dat de toepassing van dergelijke kwantitatieve ondergrenzen voor archeologische verplichtingen ertoe leidt dat slechts 10% van het totaal aantal vergunningen onderzoeksplichtig is en dat dan toch 85% van het te verstoren oppervlak onderzocht wordt. Dit toont aan dat het vigerende gemeentelijke beleid ten aanzien van archeologische waarden weloverwogen tot stand is gekomen, waarbij rekening is gehouden met zowel het wetenschappelijk belang, de maatschappelijke acceptatie als bestuurlijke verantwoordelijkheden in het kader van de omgang met archeologische waarden. Op het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark zijn de regels van alle drie zones van toepassing.

Zone A:

Binnen zone A is preventief archeologisch onderzoek verplicht, indien er graafwerkzaamheden plaatsvinden dieper dan 40 centimeter onder het huidige maaiveld. Binnen deze 'zero-tolerance-zone' zijn alle bodemingrepen onderzoeksplichtig. De enig

toegestane uitzondering betreft zones binnen het plangebied, waarvoor is vastgesteld dat de archeologisch waardevolle ondergrond volledig is verstoord bij het in werking treden van het onderhavige bestemmingsplan. Zone A is gelegen binnen een diameter van 50 meter rondom archeologische vindplaatsen, en binnen AMK-terreinen van 'zeer hoge archeologische waarde' en historische relictten.

Zone B:

Binnen zone B is preventief archeologisch onderzoek verplicht, indien er graafwerkzaamheden plaatsvinden dieper dan 40 centimeter onder het huidige maaiveld en de ingreep gelijk is aan of groter is dan 250 m². Historische dorpskernen worden gerekend tot zone B, indien hier geen evidente archeologische vindplaatsen zijn gedocumenteerd op het moment van het in werking treden van het onderhavige bestemmingsplan.

Zone C:

Binnen zone C is preventief archeologisch onderzoek verplicht, indien er graafwerkzaamheden plaatsvinden dieper dan 40 centimeter onder het huidige maaiveld en de ingreep gelijk is aan of groter is dan 2.500 m². Zone C betreft gebieden die buiten een straal van 50 meter rond archeologische vindplaatsen vallen, en buiten AMK-terreinen van 'zeer hoge archeologische waarde', historische dorpskernen en historische relictten.

Aan het einde van dit deelrapport Archeologie is een catalogus toegevoegd van alle bekende archeologische vindplaatsen binnen het plangebied zoals die bekend zijn bij de gemeente Maastricht (taakgroep Cultureel Erfgoed) en in de landelijke database Archis II bij het in werking treden van het onderhavige bestemmingsplan.

5 Archeologische waarden

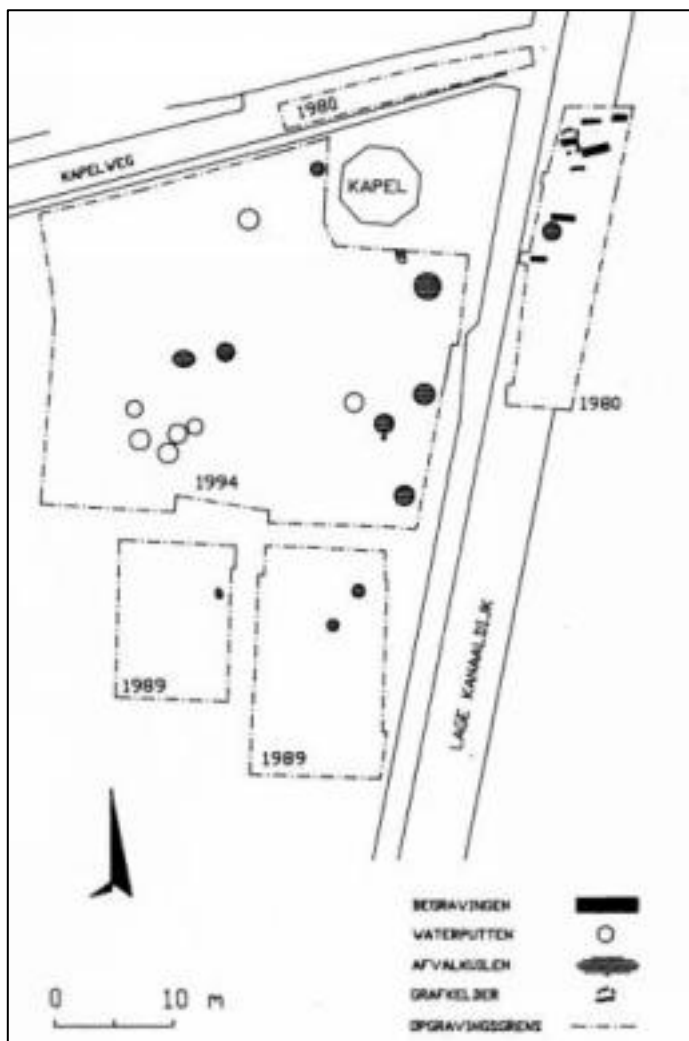
5.1 AMK-terreinen (Archeologische Monumentenkaart)

De Archeologische Monumententkaart (AMK) is een gedigitaliseerd bestand van alle bekende behoudenswaardige archeologische terreinen. De AMK is door het Rijk opgesteld, in samenwerking met de Provincie Limburg. AMK-terreinen zijn gewaardeerde archeologische vindplaatsen. De terreinen op de AMK zijn slechts gedeeltelijk wettelijk beschermd. De wettelijke bescherming is gebaseerd op de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) met bijbehorend vergunningstelsel. In het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark bevinden zich geen AMK-terreinen met een wettelijke bescherming. De aanwezige AMK-terreinen hebben allen een planologische bescherming, die in detail is uitgewerkt binnen het Maastrichts Planologisch Erfgoedregime.

Lage Kanaaldijk – Kapelweg ('terrein van zeer hoge archeologische waarde'; AMK nummer 8512)

Aan het Lage Kanaaldijk en bij de huidige Sint Lambertuskapel uit 1847 (Rijksmonumentnummer 27961) zijn in de afgelopen 150 jaar resten gevonden van graven, kerken en bewoning uit de vroege en volle middeleeuwen en Nieuwe tijd [Archis II waarnemingsnummers 36247 en 44699; taakgroep Cultureel Erfgoed: WOK-codes 3009, 3011 en 3012]. Bij de aanleg van het kanaal Maastricht-Luik tussen 1845 en 1850 werd de Sint Lambertuskapel, die gebouwd was in 1749, afgebroken. Tijdens deze werkzaamheden werden ook de funderingen van de in 1748 afgebroken oude parochiekerk van Sint Pieter uitgebroken. Deze laatste kerk dateert uit de 13e eeuw. Tevens kwamen bij de graafwerkzaamheden van het kanaal 14 sarcofagen van Jurakalksteen uit de omgeving van Verdun en Savonnières en menselijk skeletmateriaal te voorschijn uit de zogenaamde 'Frankische' periode. Twee van de sarcofagen, waaronder één met de vermeende resten van Sint Lambertus, werden toen in de het grafkeldertje van de huidige kapel geplaatst. Volgens middeleeuwse overleveringen zou bisschop Sint Lambertus, die aan het begin van de 8e eeuw te Luik vermoord zou zijn, korte tijd begraven zijn geweest op zijn ouderlijk landgoed te Sint Pieter bij Maastricht.

Opgravingen rond de huidige Sint Lambertuskapel in 1980, 1989 en 1994 hebben ook resten opgeleverd van Merovingische (6e-7e eeuw) en Karolingische (8e-9e eeuw) begravingen, en andere graven die qua datering doorlopen tot in de 18e eeuw. Er zijn ook resten gevonden van een stenen omheining rond het kerkhof die gedateerd kunnen worden in de 13 eeuw. Het is daarom waarschijnlijk dat de begraafplaats vanaf de vroege middeleeuwen tot ver in de Nieuwe tijd continu in gebruik is geweest. Bijzonder zijn in ieder geval de rijke bijgaven die in een aantal Merovingische graven waren meegegeven, zoals een werpbijl en glazen drinkbeker in een mannengraf, en een gordelgarnituur, schoengespen en een halsketting in een vrouwengraf. Tot slot zijn er funderingen van een 9e-eeuws zaalkerkje en nederzettingssporen uit de vroege middeleeuwen in de vorm van bijvoorbeeld afvalkuilen, paalkuilen, waterputten en stookplaatsen gevonden.

Figuur 8: opgravingsplattegrond van Merovingische graven en sporen nabij de Sint Lambertuskapel aan de Lage Kanaaldijk (bron: Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap 1995; pagina 204).

Oude dorpskern van Sint Pieter, Lage Kanaaldijk – Papenweg

Gewoonlijk wordt met het dorp Sint Pieter Sint Pieter Boven bedoeld bij de kerk Sint Pieter op de Berg, gebouwd in 1872, en het laatgotische kasteel ‘De Torentjes’ uit 1526. Sint Pieter Boven staat aangegeven op de landelijke Archeologische Monumentenkaart (‘terrein van hoge archeologische waarde’; AMK nummer 16415) en wordt nader beschreven in het Archeologische Deelrapport behorende bij het bestemmingsplan Buitengebied – Sint Pietersberg, Jekerdal en Cannerberg. De oudste dorpskern van Sint Pieter lag echter als lintbebouwing langs het Lage Kanaaldijk en de Papenweg en rondom de oude parochiekerk uit de 13e eeuw die in 1748 is afgebroken (zie pagina 21 hierboven, AMK nummer 8512). Over deze oorspronkelijke dorpskern, meestal aangeduid met Sint Pieter Beneden, is weinig bekend, behalve dat deze regelmatig zwaar is beschadigd tijdens belegeringen in de middeleeuwen en Nieuwe tijd. Daarbij werd door de stad Maastricht het dorp ook vaak met de grond gelijk gemaakt om belegeraars beschutting buiten de vesting te ontnemen en tevens om een goed schotsveld te hebben vanaf de stadsomwalling. Dit resulteerde onder meer ook in conflicten met de prins-bisschop van Luik onder wiens jurisdictie Sint Pieter viel gedurende de middeleeuwen en Nieuwe tijd. Hoewel Sint Pieter Beneden formeel geen AMK-terrein is, is deze oude dorpskern toch opgenomen in de hier gepresenteerde lijst en gelden hiervoor de regels zoals vastgesteld voor zone B.

Oude dorpskern Biesland (‘terrein van hoge archeologische waarde’; AMK nummer 16256)

Historische dorpskernen hebben op de Archeologische Monumentenkaart een ‘hoge archeologische waarde’. Ze zijn ruimtelijk bepaald op basis van 19e- en 20e-eeuwse kadaster- en topografische kaarten. De verwachting is dat zich onder de historische dorpskernen archeologische resten bevinden uit ten minste de late middeleeuwen en Nieuwe tijd. Het gehucht Biesland staat als lintbebouwing aangegeven op de Tranchotkaart uit het begin van de 19e eeuw. De kern van het dorp werd gevormd door de Cannerweg die Wolder en Kanne verbond met de Maastrichtse binnenstad (via de Tongersepoort), voordat aan het begin van de 19e eeuw de Tongerseweg (N278) werd aangelegd.³ Historisch is weinig bekend over Biesland, maar het is waarschijnlijk dat tot in de 19e eeuw er voornamelijk boerenhoeven aan de Cannerweg lagen met kleine agrarische bedrijfjes die graan, groenten en aardappelen verbouwden voor eigen consumptie en de lokale markt. Op

---

³ De Tongerseweg (N278) werd oorspronkelijk de Nieuwe Steenweg genoemd. Aan de Belgische kant van de grens, in de gemeente Vroenhoven, heet de Tongerseweg nog tot op heden de Maastrichtersteenweg.

de Tranchotkaart zijn percelen met hagen rond de kern van Biesland aangegeven, die aan het begin van de 19e eeuw als tuinen en boomgaarden zijn gebruikt.

Oude dorpskern Wolder ('terrein van hoge archeologische waarde'; AMK nummer 16424)

De oorsprong van het dorp Wolder gaat mogelijk terug tot in de vroege middeleeuwen. Wolder was waarschijnlijk een belangrijke nederzetting met boerenhoeven binnen de koninklijke en later grafelijke Vroenhof, dat zich uitstreckte vanaf Smeermaas aan de noordkant tot aan Kanne aan de zuidwestkant. Het is waarschijnlijk dat een deel van de oude parochiekerk, de Sint Marcuskerk, die aan het eind van de 19e eeuw werd afgebroken, uit de 11e eeuw stamt. Duidelijk is in ieder geval dat deze kerk regelmatig moet zijn hersteld als gevolg van de vele beschadigingen aangebracht door het strijdgewoel bij de belegeringen van de stad Maastricht gedurende de middeleeuwen en Nieuwe tijd. Bijvoorbeeld in 1728 vonden de inwoners van Wolder de kerk zo "heel caducq en bouwvallig" dan ze aandrongen bij de autoriteiten, de Landcommandeur van de Duitse Orde te Alden Biesen in Belgisch Limburg, om herstelwerkzaamheden uit te voeren. De rest van het dorp bestond voornamelijk uit carréboerderijen en kleine hoeven die gegroepeerd waren rond de huidige Pletzersstraat (voorheen dorpsstraat geheten), Winterslag en Heukelommerweg. De huidige neogotische kerk werd tussen 1896 en 1898 gebouwd op de plaats van de voormalige Sint Marcuskerk en is gewijd aan Sint Petrus en Paulus. Bij de bouw van de nieuwe kerk werden meerdere graven aangetroffen van militairen, die waarschijnlijk gesneuveld waren bij het beleg van Maastricht door het leger van Frederik Hendrik, Prins van Oranje, in 1632. Het Staatse leger bestond uit Nederlandse, Franse, Waalse, Engelse en Schotse militairen, die de stad Maastricht aan alle zijden hadden omsloten. Verscheidene pogingen door de Spanjaarden om Maastricht te ontzetten mislukten, en uiteindelijk moest de stad zich op 22 augustus 1632 overgeven. De graven onder de voormalige Sint Marcuskerk bevatten nauwelijks wapenrusting en kledingstukken, maar dankzij een overgeleverde kopie van een sterfteregister kunnen we ons een redelijk gedetailleerd beeld vormen van hoge militairen en soldaten in het Staatse leger. In totaal werden 101 edellieden, 5 kolonels, 17 kapiteins, 20 luitenanten, 3 standaard-dragers, 28 lijfwachten, 16 hoplieden, 52 gewone soldaten, 10 ruiters en 3 vuurwerkers in de oude kerk begraven, waaronder veel Fransen en Engelsen. Smeuïge details zijn bijvoorbeeld dat van enkele Franse edellieden, zoals de markies d'Estiaux en de graaf van Hauron, alleen de ingewanden te Wolder zijn begraven, terwijl hun lichamen in gebalsemde toestand naar Frankrijk zijn overgebracht. Ten slotte zien we evenals bij Biesland dat het land direct rondom de dorpskern van Wolder omheind was met

[illegible]

Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark - Gemeente Maastricht juli 2011

5.2 Historische relictten

Historische relictten zijn objecten en structuren van vóór 1830 en hun omgeving, zoals kastelen, historische landhuizen, molens, hoeves en kloosters, waarvan op basis van oude kaarten wordt verwacht dat de bodem waardevolle informatie kan herbergen over het nog aanwezige gebouwde monument en/of oudere voorgangers en andere archeologische resten. In deze paragraaf volgt een korte omschrijving van historische relictten aanwezig binnen het onderhavige plangebied. Op de locatie van historische relictten gelden de regels zoals vastgesteld voor zone A in het onderhavige bestemmingsplan.

Bastion Waldeck en lunet Drenthe (Rijksmonumentnummer 28020)

In het Waldeckpark ten zuidwesten van het Aldenhofpark en de Prins Bisschopsingel bevinden zich het nog grotendeels intacte bastion Waldeck, enige muurresten van lunet Drenthe, en een gedeelte van het stelsel van ondergrondse gangen, de kazematten. Bastion Waldeck maakte deel uit van de Maastrichtse vestingwerken en werd tussen 1688 en 1690 aangelegd door Daniel Wolf baron van Dopff, een vertrouweling van de militaire gouverneur van Maastricht, George Frederick graaf van Waldeck (1620 - †1692). Dit verdedigingswerk moest samen met de bastions Engeland, Saxen en Holsteijn de westzijde van de stad een betere bescherming bieden. Het was immers niet mogelijk om de hoger gelegen westzijde van de stad te verdedigen met natte grachten zoals aan de noordzijde (Fransensingel op locatie van SAPPI, voormalige KNP) en de zuidzijde op de plek van de Tapijnkazerne en het Stadspark dat onder water gezet kon worden met behulp van de Jeker. Het bastion Waldeck is een gedetacheerd vestingwerk, dat niet aan de hoofdwal was gekoppeld. Rond het bastion ligt een droge gracht en de buitenwand van de gracht bestaat uit een rondlopende overdekte galerij, die tussen 1770 en 1780 is gebouwd. De muren zijn in baksteen opgetrokken en op de hoeken zijn mergelblokken in kettingverband geplaatst, terwijl de bovenrand met een hardstenen cordonlijst is afgedekt. Tot slot is bastion Waldeck ook een historisch interessante plek. Vóór 1688 lag op min of meer dezelfde locatie een in aarde uitgevoerde verschansing, die de Demilune des Mousquetaires werd genoemd. Tijdens het Franse beleg van 1673, o.l.v. koning Lodewijk XIV, werd op deze locatie de hevigste strijd gevoerd en uiteindelijk werd ook vanaf dit punt bij de Tongersepoort de vesting Maastricht ingenomen. Eigentijdse verslagen geven aan dat bij de verschansing Demilune des Mousquetaires de strijd tussen het Franse legioen en het verdedigende stadsgarnizoenen dagen lang op-en-neer ging, en dat daarbij Charles Debatz-Castelmore,

graaf van D'Artagnan, dodelijk getroffen werd door een musketkogel. Deze Franse militair is één van de hoofdpersonen in het beroemde boek *De Drie Musketers*, geschreven door Alexandre Dumas in 1844. Dit historische feit wordt nog altijd geëerd met een beeld van D'Artagnan in het Aldenhofpark. Tot slot dient vermeld te worden dat ten oosten van bastion Waldeck nog enige andere vestingwerken hebben gelegen die binnen het plangebied vallen ten zuiden van de Prins Bisschopsingel. De belangrijkste buitenwerken in dit gebied waren: lunet voor bastion Wilhelmina, Jeker bastion, bastion Brunswijk, lunet Cassel, lunetten van Aylva en kroonwerk Hessen. Gedurende de tweede helft van de 19e zijn deze vestingwerken afgebroken, maar het is zeer waarschijnlijk dat grote delen van de funderingen nog in de ondergrond aanwezig zijn.

Figuur 10: recente foto van Bastion Waldeck in het winterseizoen.

Kerk van Wolder (Rijksmonument 27980)

Op plek van de huidige neogotische kerk van Sint Petrus en Paulus, die tussen 1896 en 1898 gebouwd is, heeft een oudere kerk gelegen die mogelijk uit de 11e eeuw stamt. Deze oudere Romaanse kerk was gewijd aan Sint Marcus en moet in de loop der eeuwen meerdere malen zijn herbouwd en hersteld mede vanwege de schade veroorzaakt door de vele belegeringen van de stad Maastricht gedurende de middeleeuwen en Nieuwe tijd. Tijdens de afbraak van de oude kerk aan het eind van de 19e eeuw zijn vele soldatengraven gevonden zowel binnen als direct buiten de kerk, die in verband gebracht kunnen worden met het beleg van Maastricht door de Staatse troepen o.l.v. Frederik Hendrik, Prins van Oranje, in 1632.

Overige historische relictten

Vooraf in de oude dorpskernen van Wolder en Biesland liggen nog een aantal andere gebouwen, in hoofdzaak boerenhoeven en historische huizen, die vóór 1830 gedateerd kunnen worden en waar zich mogelijk belangwekkende archeologische resten in de ondergrond bevinden. Al deze gebouwen hebben de status van Rijksmonument of gemeentelijk monument. In de onderstaande tabellen worden de historische relictten summier beschreven.

- **Rijksmonumenten:**

<i>Rijksmonumentnr.:</i>	<i>Omschrijving:</i>	<i>Adres:</i>	<i>Datering:</i>
27981	boerenhoeve met binnenplaats	Pletzersstraat 10	18e eeuw
27982	boerenhoeve met binnenplaats	Pletzersstraat 14	18e eeuw
27984	boerenhoeve met binnenplaats	Pletzersstraat 40	18e eeuw
27985	bakhuis van mergel	Pletzersstraat 44	18e eeuw
27940	De Winhof, boerenhoeve	Burgemeester Ceulenstraat 80A	18e eeuw

- **Gemeentelijke monumenten:**

<i>Omschrijving:</i>	<i>Adres:</i>	<i>Datering:</i>
Hoeve Castermans, gesloten hoevecomplex	Pletzersstraat 5 & Heukelommerweg 1	16e en 17e eeuw (oorspronkelijke kern)

5.3 Archeologisch kader en vindplaatsen

In deze paragraaf wordt een korte beschrijving gegeven van vindplaatsen binnen het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark zoals aangegeven op de archeologische waarden-, beheers- en sturingskaarten. Vindplaatsen worden vermeld met het Archis II waarnemingsnummer (landelijke database) en/of WOK-code (dossiers bij de taakgroep Cultureel Erfgoed van de gemeente Maastricht).

Binnen het plangebied zijn archeologische vindplaatsen bekend uit het Neolithicum, de Romeinse tijd, de Middeleeuwen en de Nieuwe tijd. Daarnaast zijn in de laatste drie decennia een viertal goed gedocumenteerde archeologische onderzoeken uitgevoerd in de vorm van proefsleuven en opgravingen: (1) Lage Kanaaldijk bij Sint Lambertuskapel (Hulst 1995), (2) plangebied Terminus aan de Glacisweg (Tichelman 2007), (3) Picardenlaan 4 te Biesland (Wetzels 2006), en (4) rond de hoeve Castermans aan de Pletzerstraat in het dorpscentrum van Wolder (Spitzers 2009).

Neolithicum

Uit het Neolithicum, de Jonge Steentijd (circa 5.300 – 2.000 voor Chr.), is een losse vondst van een gepolijste vuurstenen bijl, met ovale snede en van donkergroene lichtgespikkelde jadeïde steen, bekend in de Graaf van Waldeckstraat [taakgroep Cultureel Erfgoed: WOK-code 5117]. Aangezien het een losse vondst betreft van circa 60 jaar geleden, is niet bekend of deze gepolijste bijl met een Neolithische nederzetting of grafveld in verband gebracht kan worden.

Romeinse tijd

Aan de Chambertinlaan binnen de wijk Campagne zijn in 1972 funderingen, paalkuilen, dakpannen en aardewerkfragmenten gevonden die wijzen op de aanwezigheid van een Romeinse *villa* (boerenbedrijf) in de ondergrond [Archis II waarnemingsnummer 1380; taakgroep Cultureel Erfgoed: WOK-code 6095]. Een andere mogelijk Romeinse *villa* is gevonden vlakbij de Apostelhoeve op de Louwberg, hetgeen suggereert dat circa 2.000 jaar geleden de zuidelijk georiënteerde helling van de Louwberg en Cannerberg naar het Jekerdal toe al beschouwd werd als een geschikt landbouwgebied. Deze laatste Romeinse vindplaats wordt beschreven in het Deelrapport Archeologie behorende bij het bestemmingsplan Buitengebied – Sint Pietersberg, Jekerdal en Cannerberg. Verder is het

van belang om te weten dat vlak ten noorden van het plangebied, ten noorden van de Tongerseweg (N278), de Romeinse heerbaan van Maastricht naar Tongeren liep. De onderzochte locaties en de vermoedelijke loop van de Romeinse heerbaan worden aangegeven op de archeologische waarden-, beheer- en sturingskaarten van het bestemmingsplan Maastricht-West. Daarnaast is het mogelijk dat een andere Romeinse weg vanuit het historische centrum van Maastricht (Stokstraatkwartier) naar het zuiden liep en het tracé van de Luikerweg over de Sint Pietersberg volgde ongeveer in de richting van het voormalige kasteel Caestert op Belgisch grondgebied, waar een versterkte nederzetting (*oppidum*) uit de Late IJzertijd lag. Deze Romeinse weg volgde waarschijnlijk de Sint Hubertuslaan en Luikerweg binnen het plangebied. Op enkele andere locaties binnen het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland en Villapark zijn ook Romeinse sporen gevonden. In deze gevallen betreft het Romeins aardewerk, munten en dierlijk botmateriaal zoals aangetroffen aan het Lage Kanaaldijk – Papenweg, de Navarralaan in Biesland en de Graaf van Waldeckstraat in het Villapark [taakgroep Cultureel Erfgoed: WOK-codes 5117, 5121 en 5123].

Middeleeuwen

De meest belangrijke middeleeuwse vindplaats binnen het plangebied is het in paragraaf 5.1 besproken AMK-terrein aan het Lage Kanaaldijk - Kapelweg in de buurt van de huidige Sint Lambertuskapel [AMK-nummer 8512; Archis II waarnemingsnummers 36247 en 44699; taakgroep Cultureel Erfgoed: WOK-codes 3009, 3011 en 3012]. Op deze plek zijn bij het graven van het kanaal Maastricht-Luik tussen 1845 en 1850, en opgravingen in 1980, 1989 en 1994, begravingen, deels met rijke grafgiften en natuurstenen sarcofagen, aangetroffen. Deze kunnen gedateerd worden vanaf de Merovingische tijd (6e-7e eeuw) tot en met de 18e eeuw. Daarnaast zijn de funderingen van een zaalkerkje uit de 9e eeuw, de 13e-eeuwse parochiekerk van Sint Pieter en stenen muur van het kerkhof, en vroegmiddeleeuwse nederzettingssporen gevonden. Bij recent proefsleuvenonderzoek bij de hoeve Castermans in Wolder is een aanzienlijke hoeveelheid aardewerk uit de volle en late middeleeuwen (10e-15e eeuw) gevonden zoals Elmpt aardewerk en steengoed [Archis II waarnemingsnummers 422553 en 422555]. De archeologische sporen waaruit dit aardewerk kwam, namelijk (paal)kuilen, konden helaas niet nader geïnterpreteerd worden. Het is daarom onzeker of hier een nederzetting of een enkele boerenhoeve heeft gelegen tijdens de volle en late middeleeuwen. Vervolgonderzoek in de vorm van een definitieve opgraving (DO), dat in 2011 uitgevoerd zal worden door ADC ArcheoProjecten, zal hierover uitsluitsel moeten brengen. Tot slot is nog een laatmiddeleeuws Jacobakannetje

aangetroffen in het Villapark, waarvan de vondstomstandigheden en –datum onbekend zijn.

Nieuwe en Nieuwste tijd

Archeologische vindplaatsen uit de Nieuwe en Nieuwste tijd binnen het gebied van het bestemmingsplan Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark kunnen in een aantal categorieën onderverdeeld worden. Zoals hierboven al aangegeven zijn funderingsresten en graven bij de Sint Lambertuskapel aan het Lage Kanaaldijk - Kapelweg gevonden die onder meer gedateerd kunnen worden tussen de 16e en 19e eeuw [AMK-nummer 8512; Archis II waarnemingsnummers 36247 en 44699; taakgroep Cultureel Erfgoed: WOK-codes 3011, 3012 en 3013]. Hierbij zijn toentertijd ook de fundamente van de directe voorloper van de huidige Sint Lambertuskapel onderzocht, die in 1749 was gebouwd en tussen 1845 en 1850 is afgebroken voor de aanleg van het kanaal Maastricht-Luik. Funderingsresten, uitbraaksleuven, kuilen en putten uit zowel de Nieuwe als Nieuwste tijd zijn ook aangetroffen in andere delen van het plangebied zoals bij de Vroenhovenweg – Pomerollaan en de Glacisweg in respectievelijk Campagne en het Villapark [taakgroep Cultureel Erfgoed: WOK-codes 5132 en 8045]. Verder zijn er losse vondsten bekend uit de Nieuwe tijd zoals een kruikhals met baardman (17e eeuw) uit Wolder en gladwandig steengoed dat aan de Tongerseweg is gevonden [taakgroep Cultureel Erfgoed: WOK-codes 5131 en 5133]. Een laatste categorie van archeologische vindplaatsen uit de Nieuwe tijd hangt samen met de verdediging van Maastricht en de vele belegeringen van de stad tussen 16e en 18e eeuw. Enerzijds betreft het funderingsresten van de vestingwerken met name rond de loop en ten oosten van de Jeker in het noordelijk deel van het plangebied [taakgroep Cultureel Erfgoed: WOK-code 5127]. Anderzijds betreft het begravingen van soldaten die tijdens de belegeringen van Maastricht gesneuveld zijn of door ziekte en ondervoeding om het leven zijn gekomen, waarvan de militairen die in de voormalige Sint Marcuskerk te Wolder begraven lagen al vermeld zijn in paragraaf 5.1 hierboven. Spectaculair was ook de vondst van 8 menselijke skeletten op het perceel van de Picardenlaan 4 in Biesland in 2004, waaraan toentertijd zowel lokaal als (inter)nationaal veel media-aandacht is geschonken [Archis II waarnemingsnummer 408604; taakgroep Cultureel Erfgoed: WOK-code 8020]. De skeletten leken deels in en deels onder een egalisatielaag te liggen, die was aangelegd aan het begin van de jaren zestig van de vorige eeuw bij de bouw van het nieuwbouwgedeelte van de wijk Biesland. Verder waren de skeletten, en vooral de schedels en tanden, in goede conditie en leek een recente ouderdom voor de hand te liggen. Daarom werd in eerste instantie forensisch onderzoek uitgevoerd door de Technische Recherche van

de Politie Limburg-zuid om na te gaan of er sprake was van een misdrijf. In dit kader werd ook de hulp van de archeologen van de taakgroep Cultureel Erfgoed van de gemeente Maastricht ingeroepen om te kunnen beoordelen of het eventueel toch een archeologische vindplaats betrof. Gedetailleerd archeologisch onderzoek op de locatie was maar gedeeltelijk mogelijk en sommige vondsten waren reeds verwijderd door de Technische Recherche van de Politie Limburg-zuid.

Figuur 11: foto van onderzochte graven aan de Picardenlaan 4 (bron: Wetzels 2006; pagina 12). Mogelijk betreft het graven van soldaten, die overleden zijn tijdens één van de belegeringen van de stad Maastricht aan het einde van de 16e eeuw en het begin van de 17e eeuw.

Desalniettemin heeft de opgraving een aantal interessante resultaten opgeleverd. De gedocumenteerde skeletten lagen deels in grafkuilen, en waren allen noordwest-zuidoost georiënteerd, wat wijst op een christelijke begraafing. De skeletten waren van mannen met een leeftijd van tussen de 15 en 59 jaar bij overlijden, en het botmateriaal van sommige van de individuen vertoonden sporen van overmatige slijtage (zwaar werk). Verder waren er geen duidelijke aanwijzingen dat de mannen door fysiek geweld, dus een misdrijf, om het

leven waren gekomen. Het ontbreken echter van kledingresten, schoeisel en bekisting in de graven maakte een precieze datering uitermate lastig. De toevallige vondst van twee koperen muntjes, die tussen 1573 en 1579 geslagen zijn, en mogelijk met één van de graven geassocieerd kunnen worden, maakt een datering tussen het laatste kwart van de 16e eeuw en de eerste helft van de 17e eeuw mogelijk. Deze muntjes werden geslagen in Holland en gebruikt om het soldij van soldaten in het Staatse leger te betalen. Als gevolg zijn de skeletten hoogstwaarschijnlijk soldaten, die tijdens de belegeringen van Maastricht door het Staatse leger van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden in 1592, 1594 en 1632, overleden zijn. Omdat er geen sporen op de skeletten zijn gevonden van fysiek geweld lijkt het dat deze soldaten door ziekte en/of ondervoeding overleden zijn. Een werkbare interpretatie is daarom dat de mannen begraven lagen op een provisorisch kerkhof behorende bij een veldhospitaal. In samenwerking met Niveau magazine, de Academie voor Beeldende Kunsten (Hogeschool Zuyd) en Centre Céramique is van één van de skeletten een gelaatsreconstructie gemaakt, die tot 15 oktober 2010 in Centre Céramique tentoon was gesteld onder de titel 'Carlos: slachtoffer van het Beleg van Maastricht – Spaans soldaat of huurling?'. Hoe dan ook is het goed mogelijk dat nog meer soldaten begraven liggen in het gebied van Biesland en dat ook andere archeologische resten aanwezig zijn die met de vele belegeringen van Maastricht in verband gebracht kunnen worden.

6 Literatuur

Berendsen, H.J.A. 1997. *Landschappelijk Nederland*. Assen: Van Gorcum en Comp. bv.

Berg, M.W. van den 1989. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000, Toelichting op kaartblad Genk-Sittard-Maastricht-Heerlen, 59-60-61-62*. Haarlem en Wageningen: Staring Centrum en Rijks Geologische Dienst.

Berg, M.W. van den 1989. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Maasterrassen en Hellingklassen. Genk-Sittard-Maastricht-Heerlen, 59-60-61-62*. Haarlem en Wageningen: Staring Centrum en Rijks Geologische Dienst.

Berg, M.W. van den, en J.A.M. ten Cate 1987. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Genk-Sittard-Maastricht-Heerlen, 59-60-61-62*. Haarlem en Wageningen: Staring Centrum en Rijks Geologische Dienst.

Boogard, J. van de en S. Minis 2001. *Monumentengids Maastricht*. Leiden: Primavera Pers.

Damoiseaux, J.H. P. Haberts en T.C. Teunissen van Manen 1990. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Wageningen: Stichting voor Bodemkartering (Stiboka).

Demey, D. 2003. De Romeinse weg van Boulogne-sur-Mer naar Keulen. Provincie Limburg. Een archeologisch onderzoek. *RAAP-rapport 924*. Amsterdam: RAAP Archeologisch Adviesbureau bv.

Grinsven, G. van 2010. Carlos, gezicht uit een ver verleden. *Niveau Euregio Magazine*: 26-33.

Hamers, V. en G. Soeters 2008. *Springlevend Verleden. Beleidsnota Cultureel Erfgoed Maastricht 2007-2012*. Maastricht: Gemeente Maastricht.

Heijden, R. van der en J. Notermans 1987. *De Werken (Maastrichts Silhouet 24)*. Maastricht: Stichting Historische Reeks Maastricht.

Hulst, R.A. 1995. Verslag opgraving Lage Kanaaldijk. *Archeologische Rapporten Maastricht* 2.2.

KNA 3.2: College voor de archeologische kwaliteit. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.2, mei 2010*.

Kuyper, J. 1981. *Gemeente-Atlas van Limburg*. Maasbree: Uitgeverij de Lijster.

Landesvermessungsamt Nordrhein Westfalen 1968. *Kartenaufnahme der Rheinlande durch Tranchot und Von Müfflung 1803-1820, kaart 83 Maastricht, schaal 1:25.000*. Bonn: Landesvermessungsamt Nordrhein Westfalen.

Langeweg, S. 1996. Wolder. *De geschiedenis van een dorp en zijn streek (Maastrichts Silhouet 40)*. Maastricht: Stichting Historische Reeks Maastricht.

Leunissen, J. 1978. *Van Wilre tot Wolder. Uit het verleden van het hoofddorp van de voormalige Vroenhof*. Uitgegeven bij gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Harmonie St. Petrus en St. Paulus te Wolder in samenwerking met het V.V.V. Maastricht.

Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap. *Publications de la société historique et archéologique dans le Limbourg*. Maastricht. Jaargangen 1954 tot en met 1995.

Louwe Kooijmans, L.P., H. Fokkens, A. van Gijn en P.W. van den Broeke (red.) 2005. *Nederland in de Prehistorie*. Amsterdam: Bert Bakker.

Meurkens, L. en I.M. van Wijk (red.) 2009. Wonen en begraven op de Caberg van het vroege Neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen. Inventariserend Veld Onderzoek van een cultuurlandschap te Maastricht-Lanakerveld. *Archol rapport* 100. Leiden: Archol bv.

Morreau, L. J. 1979. *Bolwerk der Nederlanden. De vestingwerken van Maastricht sedert het begin van de 13e eeuw*. Maaslandse monografieën 2. Assen/Maastricht: Van Gorcum.

Morreau, L.J. en J.V.H. Notermans 1998. Maastricht. In: J. Baalbergen, J.P.C.M. van Hoof, T. de Kruijf, J.V.H. Notermans, S.H. Poppema en E.P.M. Ramakers (red.), *Atlas van historische vestingwerken in Nederland. Limburg*: 115-136. Utrecht: Stichting Menno van Coehoorn, Walburg Pers.

Notermans, J. 1982. *De Kazematten (Maastrichts Silhouet 11)*. Maastricht: Stichting Historische Reeks Maastricht.

Ommeren, H.R. van 1991. Bronnen voor de geschiedenis van Maastricht (359-1204). Bronnen betreffende het tijdvak vanaf het jaar 359 tot en met 923. *PSHAL* 127: 5-48.

Panhuysen, T.A.S.M. 1984. *Maastricht staat op zijn verleden*. Maastricht: Stichting Historische Reeks Maastricht.

Panhuysen, T.A.S.M. 1996. *Romeins Maastricht en zijn beelden*. Maastricht en Assen: Bonnefantemuseum en Van Gorcum.

Peeters, J. (red.). *Beleidskaart Archeologie – Toelichting*. Maastricht, december 2008.

Provincie Limburg 2005. *Via Belgica: verleden op weg naar de toekomst*. Maastricht.

Quadflieg, B.I. en C.A. Visser (red.) 2008. Wetenschappelijk kader voor het archeologische onderzoek in het A2-project, gemeenten Maastricht en Meersen. *Vestigia-rapport V410*. Amersfoort: Vestigia b.v.

Spitzers, T.A. 2009. Inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven, Castermans I en II te Maastricht. *Synthesgra bv S090047*.

Ramakers, E. 2005. *Historische atlas van Maastricht. 2000 jaar aan Maas en Jeker*. Maastricht: SUN/Regionaal Historisch Centrum Limburg.

Steur, G.G.L. en W. Heijink (red.) 1991 (4^e Uitgave). *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Algemene begrippen en indelingen*. Wageningen: Stichting voor Bodemkartering (Stiboka).

Tichelman, G. 2007. Plangebied Terminus, gemeente Maastricht; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven). *RAAP-rapport* 1472. Amsterdam: RAAP Archeologisch Adviesbureau bv.

Ubachs, P.J.H. en I.M.H. Evers 2005. *Historische Encyclopedie Maastricht*. Zutphen: Uitgeversmaatschappij Walburg Pers.

Verhoeven, M.P.F. 2008. Archeologische evaluatie van het plateau van Caestert. *RAAP-rapport* 1769. Amsterdam: RAAP Archeologisch Adviesbureau bv.

Vleeshouwer, J.J. en J.H. Damoiseaux 1990. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 61-62 West en Oost Maastricht-Heerlen*. Wageningen: Stichting voor Bodemkartering (Stiboka).

Wetzels, E.P.G. 2006. *Picardenlaan 4 [2004.MAPC.4]. Brieffrapport van een "archeologisch" onderzoek*. Maastricht: gemeente Maastricht, dienst SOG, afdeling SI.

7 Lijst van afbeeldingen en foto's

Afbeeldingen en foto's:	Pagina:
Figuur 1: foto van Bastion Waldeck uit circa 1910.	9
Figuur 2: uitsnede uit Tranchotkaart (1803-1820) met historische dorpskernen van Wolder [1] en Biesland [2].	9
Figuur 3: kaart met de limieten van de Vroenhof, gekopieerd door de landmeter J. Laboreux in 1689 (bron: Langeweg 1996; pagina 10).	11
Figuur 4: foto van Statenhuis op de hoek van het Vrijthof en de Statenstraat. Tegenwoordig ligt hier het gebouw van het voormalige tussen 1915-1919 gebouwde PTT-hoofdkantoor.	12
Figuur 5: gravure met kerk en dorp van Wolder ten tijde van de belegering van Maastricht door het Franse leger o.l.v. Koning Lodewijk XIV in 1673 (bron: Langeweg 1996; pagina 16).	13
Figuur 6: uitsnede van Geomorfologische kaart van Nederland met Maasterrassen (bron: Berg 1989). R2 = Terras van Rothem 2; C3 = Terras van Caberg 3; H = riviervlakte uit Holocene (laatste 10.000 jaar).	16
Figuur 7: uitsnede van de bodemkaart van Nederland (bron: Damoiseaux et al. 1990).	19
Figuur 8: opgravingsplattegrond van Merovingische graven en sporen nabij de Sint Lambertuskapel aan de Lage Kanaaldijk (bron: Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap 1995; pagina 204).	28
Figuur 9: plattegrond uit 1740 van voormalige Sint Marcuskerk te Wolder (bron: Langeweg 1996; pagina 14).	31
Figuur 10: recente foto van Bastion Waldeck in het winterseizoen.	33
Figuur 11: foto van onderzochte graven aan de Picardenlaan 4 (bron: Wetzels 2006; pagina 12). Mogelijk betreft het graven van soldaten, die overleden zijn tijdens één van de belegeringen van de stad Maastricht aan het einde van de 16e eeuw en het begin van de 17e eeuw.	38
Tabellen:	Pagina:
Tabel 1: typisch bodemprofiel van radebrikgrond, eenheid BLd6.	21
Tabel 2: typisch bodemprofiel van bergbrikgrond, eenheid BLb6.	21
Tabel 3: typisch bodemprofiel van ooivaaggrond, eenheid Ld6.	22
Tabel 4: typisch bodemprofiel van ooivaaggrond, eenheid Ldh6.	22
Tabel 5: typisch bodemprofiel van ooivaaggrond, eenheid Rd90A.	23

Bijlage 1

Catalogus van archeologische vindplaatsen

In de catalogus zijn zowel de archeologische vindplaatsen uit het Maastrichts Gemeentelijk Archief (taakgroep Cultureel Erfgoed; WOK-codes) als uit de landelijke database Archis II (Archis II waarnemingsnummers) opgenomen. Voor het gebied binnen een straal van 50 meter van archeologische vindplaatsen gelden de regels zoals vastgesteld voor zone A.

Archeologische vindplaatsen in het Maastrichts Gemeentelijk Archief (taakgroep Cultureel Erfgoed; WOK-codes)

.....

WOK-code:	3007
Dossiernr.:	C14
Projectcode:	1980.MALK.R
Archis II waarnemingsnr.:	44699
Toponiem:	Lage Kanaaldijk, Kapelweg
Coördinaten:	176.710/316.600
Jaar melding:	1980
Verwerving:	opgraving
Complex:	sarcofagen 'Frankische periode' (14*); resten van laatmiddeleeuwse kerk
Vondsten:	aardewerk
Beginndatering:	vroege middeleeuwen
Eindddatering:	late middeleeuwen

.....

.....

WOK-code:	3009
Dossiernr.:	C36
Projectcode:	1989.MALK.10-16
Archis II waarnemingsnr.:	36247
Toponiem:	Lage Kanaaldijk 10-16
Coördinaten:	176.680/316.585
Jaar melding:	1989
Verwerving:	opgraving
Complex:	nederzettingssporen, afvalkuilen, paalkuilen, stookplaats (Merovingisch)
Vondsten:	aardewerk
Beginndatering:	vroege middeleeuwen
Eindddatering:	late middeleeuwen

.....
.....
WOK-code: 3011 en 3012
Dossiernr.: C41
Projectcode: 1994.MALK.13
Archis II waarnemingsnr.: 36247
Toponiem: Lage Kanaaldijk 13 (voormalige kaarsenfabriek)
Coördinaten: 176.680/316.585
Jaar melding: 1994
Verwerving: opgraving
Complex: kerk, kerkhofmuur, nederzettingssporen, kuilsporen en
begravingen (o.m. Merovingisch en Karolingisch)
Vondsten: funderingsresten, menselijke skeletmateriaal en aardewerk
Beginndatering: vroege middeleeuwen **Einddatering:** Nieuwe tijd

.....
.....

WOK-code: 3013
Dossiernr.: C14
Projectcode: 1980.MALK.R
Archis II waarnemingsnr.: 36247
Toponiem: Lage Kanaaldijk 13
Coördinaten: 176.710/316.600
Jaar melding: 1980
Verwerving: opgraving
Complex: kuilsporen, kerk (late middeleeuwen), begraafplaats
(Merovingisch en Karolingisch), kerkhofmuur
Vondsten: funderingen, sarcofagen en aardewerk
Beginndatering: vroege middeleeuwen **Einddatering:** Nieuwe tijd

.....
.....

WOK-code: 5117
Dossiernr.: C1000
Projectcode:
Archis II waarnemingsnr.:
Toponiem: Graaf van Waldeckstraat 47
Coördinaten: 176.673/316.807
Jaar melding: 1927, 1942 en 1943
Verwerving: onbekend
Complex:
Vondsten: gepolijste bijl met ovale snede, van donkergroene
lichtgespikkelde jadeide steen; spinklos; Romeinse
dupondius (datering 54-68 na Chr.)
Beginndatering: Neolithicum **Einddatering:** Romeinse tijd

.....

.....

WOK-code: 5118
Dossiernr.: C1000
Projectcode:
Archis II waarnemingsnr.:
Toponiem: Henri Goovaertsweg
Coördinaten: 176.350/316.560
Jaar melding: 1932
Verwerving: niet-archeologische graafwerkzaamheden
Complex: funderingsresten
Vondsten: ijzeren voorwerpen (16e eeuw)
Beginndatering: Nieuwe tijd **Eindddatering:** Nieuwste tijd

.....

.....

WOK-code: 5121
Dossiernr.: C1000
Projectcode:
Archis II waarnemingsnr.:
Toponiem: Lage Kanaaldijk - Papenweg
Coördinaten: 176.590/316.280
Jaar melding: 1922
Verwerving: niet-archeologische graafwerkzaamheden
Complex: funderingen van mergelblokken
Vondsten: kogel van hardsteen, bronzen ring, vaasje van lichtgrijs
baksel, munten (onder meer Romeins), fragment van ronde
pilaar van rood gefrijnd marmer
Beginndatering: Romeinse tijd **Eindddatering:** Nieuwe tijd

.....

.....

WOK-code: 5123
Dossiernr.: C1000
Projectcode:
Archis II waarnemingsnr.:
Toponiem: Navarralaan, Biesland
Coördinaten: 175.265/316.770
Jaar melding: 1968
Verwerving: onbekend
Complex:
Vondsten: dierlijk botmateriaal: hertshoorn, varken, hond,
oesterschelp; aardewerkfragmenten
Beginndatering: Romeinse tijd **Eindddatering:** Nieuwe tijd

.....
.....
WOK-code: 5127
Dossiernr.: C1000
Projectcode:
Archis II waarnemingsnr.:
Toponiem: Prins Bisschopsingel (rechter Jekeroever)
Coördinaten: 175.853/317.019
Jaar melding: 1987
Verwerving:
Complex: bakstenen muur
Vondsten: vestingwerken (interpretatie onzeker)
Beginndatering: Nieuwe tijd **Eindndatering:** Nieuwe tijd

.....
.....
WOK-code: 5130
Dossiernr.: C1000
Projectcode:
Archis II waarnemingsnr.:
Toponiem: Pieterskade 23
Coördinaten: 176.719/316.809
Jaar melding: 1984
Verwerving: niet-archeologische graafwerkzaamheden
Complex: vestingwerken: kroonwerk Hessen (1724)
Vondsten: funderingsresten (18e eeuw)
Beginndatering: Nieuwste tijd **Eindndatering:** Nieuwste tijd

.....
.....
WOK-code: 5131
Dossiernr.: C1000
Projectcode:
Archis II waarnemingsnr.:
Toponiem: Tongerseweg
Coördinaten: 174.500/316.500
Jaar melding: onbekend
Verwerving: onbekend
Complex:
Vondsten: kruikje of flesje van grijs gladwandig steenaardewerk (17e eeuw)
Beginndatering: Nieuwe tijd **Eindndatering:** Nieuwe tijd

WOK-code: 5132
Dossiernr.: C1000
Projectcode: 1998.MAVN.R
Archis II waarnemingsnr.:
Toponiem: Vroenhovenweg en Pomerollaan
Coördinaten: 174.569/316.181
Jaar melding: 1998
Verwerving: niet-archeologische graafwerkzaamheden
Complex: waterput en muurresten
Vondsten: puin (mergelafval) en fragmenten van recente dakpannen
Beginndatering: Nieuwe tijd **Eindndatering:** Nieuwe tijd

.....

.....

WOK-code: 5133
Dossiernr.: C1000
Projectcode:
Archis II waarnemingsnr.:
Toponiem: Wolder
Coördinaten: 173.900/316.000
Jaar melding: onbekend
Verwerving: onbekend
Complex:
Vondsten: kruikhals met baardman (17e eeuw)
Beginndatering: Nieuwe tijd **Eindndatering:** Nieuwe tijd

.....

.....

WOK-code: 6095
Dossiernr.: C16
Projectcode: 1972.MACH.B
Archis II waarnemingsnr.: 1380
Toponiem: Chambertinlaan
Coördinaten: 174.500/316.340
Jaar melding: 1972
Verwerving: niet-archeologische graafwerkzaamheden
Complex: fundering en paalgaten; mogelijk deel uitmakend van een Romeinse *villa*
Vondsten: aardewerkfragmenten en dakpannen; kolenzandsteen en mergel (bouw materiaal)
Beginndatering: Romeinse tijd **Eindndatering:** Romeinse tijd

.....

.....

WOK-code: 6143

Dossiernr.: 1001A
Projectcode:
Archis II waarnemingsnr.:
Toponiem: Villapark
Coördinaten: 176.515/316.920
Jaar melding: onbekend
Verwerving: onbekend
Complex:
Vondsten: Jacobakannetje van bruin grijs geglaazuurd steengoed
Beginndatering: late middeleeuwen **Eindndatering:** late middeleeuwen

.....

.....

WOK-code: 8020
Dossiernr.: Geen10
Projectcode: 2004.MAPC.4
Archis II waarnemingsnr.: 408604
Toponiem: Picardenlaan 4
Coördinaten: 175.091/316.608
Jaar melding: 2004
Verwerving: niet-archeologische graafwerkzaamheden
Complex: 5 à 8 graven met skeletresten, mogelijk gerelateerd aan Spaanse of Staatse belegeringen van Maastricht in 1579, 1592, 1594 of 1632
Vondsten: menselijke skeletresten; 2 koperen munten (dateringen van 1575 en 1578)
Beginndatering: Nieuwe tijd **Eindndatering:** Nieuwe tijd

.....

.....

WOK-code: 8033
Dossiernr.: Geen13
Projectcode: 02.MAPW.19
Archis II waarnemingsnr.:
Toponiem: Plateauweg 19
Coördinaten: 176.225/316.245
Jaar melding: 2002
Verwerving: niet-archeologische graafwerkzaamheden
Complex: wegdek van kiezel en keien
Vondsten:
Beginndatering: onbekend **Eindndatering:** onbekend

.....

.....

WOK-code: 8034
Dossiernr.: Geen13

Projectcode: 02.MAPW.9
Archis II waarnemingsnr.:
Toponiem: Plateauweg 9
Coördinaten: 176.300/316.200
Jaar melding: 2002
Verwerving: niet-archeologische graafwerkzaamheden
Complex:
Vondsten: aardewerk, keien en houtskool (Midden-Bronstijd, 1.120-990 voor Chr.)
Beginndatering: Bronstijd **Einddatering:** Bronstijd

.....

.....

WOK-code: 8036
Dossiernr.: Geen13
Projectcode: 01.MABL.128
Archis II waarnemingsnr.:
Toponiem: Bieslanderweg 128
Coördinaten: 175.142/316.422
Jaar melding: 2001
Verwerving: niet-archeologische graafwerkzaamheden
Complex: onbekend
Vondsten: onbekend
Beginndatering: Nieuwste tijd **Einddatering:** Nieuwste tijd

.....

.....

WOK-code: 8045
Dossiernr.: Geen15
Projectcode: 06.MAPN.1
Archis II waarnemingsnr.:
Toponiem: Glacisweg (Terminus)
Coördinaten: 176.545/316.720
Jaar melding: 2006
Verwerving: proefsleuven
Complex: funderingen, uitbraaksleuven, kuilen en stenen put
Vondsten:
Beginndatering: Nieuwste tijd **Einddatering:** Nieuwste tijd

.....

Archeologische vindplaatsen in de landelijke database (Archis II waarnemingsnummers)

.....

Archis II waarnemingsnr.: 1380
WOK-code: 6095
Toponiem: Chambertinlaan
Coördinaten: 174.500/316.340
Jaar melding: 1972
Verwerving: niet-archeologische graafwerkzaamheden
Complex: funderingen, mogelijk Romeins *villa*-complex
Vondsten: kolenzandsteen en mergel
Begindatering: Romeinse tijd   **Einddatering:** Romeinse tijd

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 36247
WOK-code: 3009, 3011 en 3012
Toponiem: Lage Kanaaldijk
Coördinaten: 176.680/316.585
Jaar melding: 1989 en 1994
Verwerving: opgraving
Complex: nederzettingssporen, afvalkuilen, paalkuilen, stookplaats (Merovingisch), graven
Vondsten: funderingsresten, menselijk skeletmateriaal, sarcofagen en aardewerk
Begindatering: vroege middeleeuwen   **Einddatering:** late middeleeuwen

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 44699
WOK-code: 3007 en 3013
Toponiem: Kapelweg, Lage Kanaaldijk
Coördinaten: 176.710/316.600
Jaar melding: 1847 en 1980
Verwerving: niet-archeologische werkzaamheden en opgravingen
Complex: nederzettingssporen, graven, kerk/kapel, kerkhofmuur
Vondsten: funderingsresten, menselijk skeletmateriaal, sarcofagen en aardewerk
Begindatering: vroege middeleeuwen   **Einddatering:** Nieuwe tijd

Opmerking:

Bij aanleg van (het later weer gedempte) kanaal Luik-Maastricht tussen 1845 en 1850 werd de Sint Lambertuskapel (gebouwd in 1749) afgebroken (huidige Lage Kanaaldijk is westoever van toenmalig kanaal). Tijdens die werkzaamheden werden ook de funderingen van de oude parochiekerk van het dorp Sint Pieter uitgebroken (gebouwd in late

middeleeuwen/13e eeuw; kerk afgebroken in 1748) en kwamen 14 sarcofagen uit de vroegmiddeleeuwse periode te voorschijn. Ter compensatie werd de huidige Sint Lambertuskapel gebouwd op circa 13 meter ten westen van de oude kerk. De tijdens de werkzaamheden aan het kanaal (1847) aangetroffen resten maakten deel uit van een grafveld dat vanaf de Merovingische periode (6e-7e eeuw) tot in de 18e eeuw in gebruik is gebleven. Delen van het grafveld en van de kerk/kapel zijn ook archeologisch onderzocht in 1980, 1989 en 1994. Daarbij werden tijdens de opgravingen ook vroeg- en laatmiddeleeuwse nederzettingssporen blootgelegd.

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 408604
WOK-code: 8020
Toponiem: Picardenlaan 4
Coördinaten: 175.091/316.608
Jaar melding: 2004
Verwerving: niet-archeologische graafwerkzaamheden
Complex:
Vondsten: menselijk botmateriaal (skeletten), 2 koperen munten
Beginndatering: Nieuwe tijd   **Einddatering:** Nieuwe tijd

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 422553
Toponiem: Castermans II
Coördinaten: 173.882/316.102
Jaar melding: 2009
Verwerving: proefsleuven
Complex: kuilen, paalgaten en greppels (mogelijk van oudere bewoning voorafgaande aan huidige carréboerderij)
Vondsten: aardewerkfragmenten en dierlijk botmateriaal
Beginndatering: volle middeleeuwen   **Einddatering:** Nieuwe tijd

.....

.....

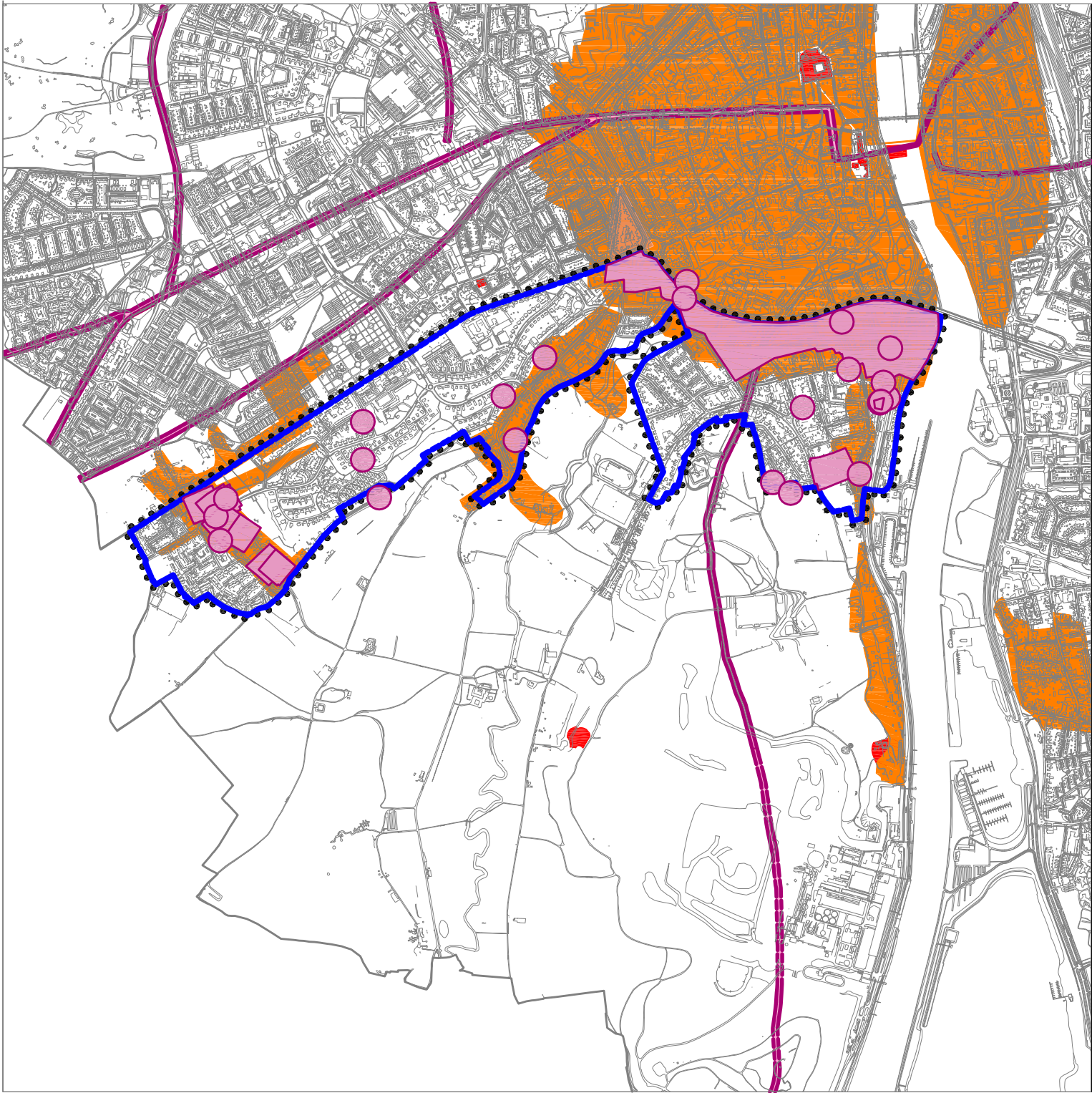
Archis II waarnemingsnr.: 422555
Toponiem: Castermans I en II
Coördinaten: 173.924/316.176
Jaar melding: 2009
Verwerving: proefsleuven
Complex:
Vondsten: aardewerkfragmenten, botmateriaal en leisteen
Beginndatering: middeleeuwen   **Einddatering:** Nieuwe tijd

.....

Bijlage 2

Archeologische waardenkaart

LEGENDA

-

GRENS BESTEMMINGSPLANGEBIED BUITENGEBOED SINT PIETERSBERG, JEKERDAL, CANNERBERG
-

WAARDE - MAASTRICHTS ERFGOED
- SPECIFIEKE VORM VAN WAARDE - ARCHEOLOGISCHE ZONE_A ->

ARCHEOLOGISCHE VINDPLAATSEN + 50MTR ZONE

SPECIFIEKE VORM VAN WAARDE - ARCHEOLOGISCHE ZONE_B ->

HISTORISCHE RELICTEN + 50MTR ZONE

SPECIFIEKE VORM VAN WAARDE - ARCHEOLOGISCHE ZONE_C ->

AMK TERREINEN VAN ZEER HOGE ARCHEOLOGISCHE WAARDE

SPECIFIEKE VORM VAN WAARDE - ARCHEOLOGISCHE ZONE_C ->

VERMOEDELIIK TRACÉ ROMEINSE WEG

SPECIFIEKE VORM VAN WAARDE - ARCHEOLOGISCHE ZONE_C ->

HISTORISCHE DORPSKERN (AMK TERREIN VAN HOGE ARCHEOLOGISCHE WAARDE)

SPECIFIEKE VORM VAN WAARDE - ARCHEOLOGISCHE ZONE_C ->

BUITENGEBOED

*** aan de opgegeven maatvoering kunnen geen rechten worden ontleend ***				
	Archeologische Beheers- en sturingskaart		par.	datum
			par.	01-08-2011
	Wolder, Campagne, Biesland, Jekerdal en Villapark		par1	14-10-2011
			par2	01-01-2006
			par3	01-01-2006
			par4	01-01-2006
sector		team	schaal	tek. naam
Ruimte		Ontwerp	1:1000	A1

bestand: